

Intergenerationell rörlighet

Tidigare forskning och
utvecklingen i Sverige

Gunnar Brandén

Martin Nybom

Intergenerationell rörlighet

Tidigare forskning och utvecklingen i Sverige^a

av

Gunnar Brandén^b och Martin Nybom^c

2020-03-03

Sammanfattning (kort)

Mått på intergenerationell ekonomisk och social rörlighet säger något om hur levnadsstandarden utvecklas mellan generationer och i vilken utsträckning barn ärver sina föräldrars sociala och ekonomiska position i samhället. Denna rapport ger en översikt av forskningen kring intergenerationell rörlighet, samt presenterar nya analyser av rörligheten i inkomster i Sverige. Forskningen består av både beskrivande studier, vilka bland annat visat att inkomströrligheten är hög i Sverige och de andra nordiska länderna relativt liknande länder, och kausala studier, vilka syftar till att identifiera rörlighetens bestämningsfaktorer. Efter en utförlig genomgång av denna forskning visar vi hur inkomströrligheten förändrats över tid i Sverige, med fokus på de födda mellan 1955 och 1980. För befolkningen som helhet finner vi att rörligheten minskade fram till årskullen född 1970, men därefter ökade något igen, vilket sammantaget innebar en relativt liten minskning av rörligheten sett över hela tidsperioden. Vi presenterar även separata analyser av hur rörligheten utvecklats för män och kvinnor respektive för infödda och de med utländsk bakgrund.

^a Denna rapport har tidigare utgivits i ett liknande utförande som en bilaga till Långtidsutredningen 2019 under titeln ”Utvecklingen av intergenerationell rörlighet i Sverige” (SOU 2019:55). Vi vill tacka Anders Björklund, Robert Erikson, Martin Hällsten, Lena Lindahl, Susan Niknami, Mårten Palme, Per-Olof Robling och Johanna Åström för värdefulla kommentarer.

^b CEDAR och UCGS vid Umeå Universitet samt IFAU. E-mail gunnar.branden@umu.se

^c IFAU och UCLS. E-mail: martin.nybom@ifau.uu.se

Sammanfattning

Denna rapport ger en översikt av forskningen kring intergenerationell rörlighet, samt presenterar nya analyser av hur rörligheten i termer av inkomster förändrats över tid i Sverige. Forskningsområdet består av både beskrivande studier, vilka syftar till att mäta rörligheten och hur den skiljer sig åt mellan länder och över tid, och kausala studier, vilka försöker fastställa den intergenerationella rörlighetens underliggande mekanismer.

Den deskriptiva forskningen har bland annat visat att rörligheten skiljer sig åt mellan länder såväl som mellan regioner inom länder, samt att rörligheten tenderar att vara högre i länder med mindre inkomstskillnader. Exempelvis har ett flertal studier visat att inkomströrligheten är högre i Sverige och de andra nordiska länderna än i jämförbara länder.

Resultat som dessa har väglett den kausala forskningen om rörlighetens bestämningsfaktorer, där vi i denna rapport fokuserar på studier relaterade till fyra områden: de tidiga åren och förskolan; bostadssegregation; utbildning och skolsystem; samt arbetsmarknaden och socialförsäkringssystem. Trots de många utmaningar kausala studier är behäftade med så ger forskningen en hyfsat bra bild av hur vissa faktorer påverkar den intergenerationella rörligheten. Ett återkommande resultat är att den tidiga uppväxtmiljön är särskilt kritisk, vilket under senare år lett till ett ökat fokus på olika policys relaterade till yngre barn. Exempelvis verkar en förskola av hög kvalitet öka rörligheten, särskilt för barn från familjer med sämre socioekonomiska förutsättningar, medan tidig nivågruppning i skolan tycks ha en negativ effekt.

Kunskapsläget är mer begränsat gällande vissa andra frågor, och detta inkluderar också vissa rent deskriptiva sådana. För de flesta länder, inklusive Sverige, saknas robust evidens kring hur rörligheten har förändrats över tid, vilket till stor del har sin grund i att sådana studier ställer väldigt höga krav på data. Av denna anledning bidrar vi med nya analyser av hur den intergenerationella inkomströrligheten utvecklats i Sverige för årskullar födda 1955–1980. För befolkningen som helhet finner vi att rörligheten minskade fram till årskullen född 1970, men därefter ökade något igen, vilket sammantaget innebar en relativt liten minskning av rörligheten sett över hela tidsperioden.

När vi studerar rörligheten för män och kvinnor separat finner vi dock att rörligheten minskade markant för kvinnorna, om än från höga utgångsnivåer. I dessa huvudanalyser använder vi föräldrarnas genomsnittliga inkomst som mått på föräldrainkomst, men när vi relaterar barns inkomster till deras mödrars respektive faders individuella inkomster finner vi påtagliga skillnader. Sambandet med faderns inkomst minskade över tid för söner men ökade för döttrar, medan sambandet med moderns inkomst ökade för båda grupperna. Således

finner vi att rörligheten för män och kvinnor har konvergerat över tid, både i termer av söner respektive döttrar och fäder respektive mödrar. Dessa resultat understryker vikten av att studera både män och kvinnor i såväl barn- som föräldragenerationen i analyser av hur den intergenerationella rörligheten förändras över tid.

Vi studerar även hur rörligheten förändrats i olika delar av inkomstfördelningen, och huruvida trenderna skiljer sig åt för de med utländsk bakgrund, men finner här inga betydande avvikelser relativt huvudresultaten. Avslutningsvis relaterar vi våra resultat till hur inkomstskillnaderna utvecklades under tidsperioden som barngenerationens inkomster mäts. Även om inkomstskillnaderna ökade finner vi ingen tydlig nedgång i den intergenerationella rörligheten. Visserligen finner vi en minskning av rörligheten för de årskullar vars inkomster mäts under 1990-talet, vilket var en period då inkomstskillnaderna växte snabbt. Dock tycks detta endast ha varit ett temporärt fenomen, att döma av utvecklingen i efterföljande årskullar. Vi noterar dock att kopplingen mellan rörligheten och den allmänna inkomstspridningen troligtvis är mer komplex. Till exempel menar teoretiska studier att det är inkomstskillnaderna under barndomen som bör vara av störst vikt för intergenerationella inkomstsamband (Becker och Tomes, 1979; Solon, 2004). Det är därför möjligt att eventuella effekter av de senaste årtiondenas växande inkomstskillnader på rörligheten kommer att visa sig först för de födda under 1990-talet och senare. En indikation på hur den framtida utvecklingen kan komma att se ut skulle kunna fås genom att studera familjebakgrundens roll för utfall som är möjliga att mäta vid tidigare åldrar än inkomster, såsom skolresultat. En sådan analys ligger emellertid utanför ramarna för denna rapport.

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
2	Att mäta intergenerationell rörlighet	7
2.1	Intergenerationell rörlighet i inkomster	7
2.2	Rörlighet i utbildning, yrke och social klass	10
3	Vad säger forskningen?	12
3.1	Skillnader i intergenerationell rörlighet mellan länder	12
3.2	Skillnader i intergenerationell rörlighet mellan demografiska grupper..	15
3.3	Förändringar över tid	16
3.4	Intergenerationell rörlighet och inkomstskillnader	18
3.5	Vad påverkar den intergenerationella rörligheten?	19
4	Trender i intergenerationell rörlighet i Sverige	27
4.1	Data	28
4.2	Resultat	33
5	Slutsatser och framåtblick	46
	Referenser	50
	Bilaga	61

1 Inledning

Ärver barn sina föräldrars socioekonomiska status? Mått på *intergenerationell* ekonomisk och social rörlighet säger något om hur levnadsstandarden utvecklas mellan generationer och hur barn från familjer med sämre socioekonomiska förutsättningar klarar sig i livet jämfört med barn från mer gynnsamma familjeförhållanden. Graden av rörlighet i ett samhälle är inte bara av betydelse på individuell nivå – t.ex. som en indikator på huruvida barn har möjlighet att lyckas i livet oavsett familjebakgrund – utan kan även ha konsekvenser på makronivå genom att påverka (och påverkas av) övergripande inkomstskillnader, ekonomisk och social utveckling, och politisk stabilitet (Narayan m.fl., 2018). Om barn från fattigare familjer inte har samma tillgång till sådant som en välfungerande skola, högre utbildning eller lukrativa karriärvägar kan arbetsmarknadens funktionssätt försämrats och ekonomin hindras att nå sin fulla potential; konsekvensen riskerar då bli att en svag ekonomisk utveckling och låg rörlighet förstärker varandra i en negativ spiral (Galor och Joseph Zeira, 1993).

Hur graden av intergenerationell rörlighet varierar mellan länder, och inom länder över tid, är en deskriptiv fråga som också bidrar med ingångar till fördjupande studier av möjliga kausala mekanismer. Forskare har till exempel ofta studerat om länder med hög intergenerationell rörlighet delar specifika institutioner eller policys. En annan typ av studier analyserar sambandet mellan rörlighet och inkomstskillnader, vilket fått relevans då de senare ökat i de flesta OECD-länder de senaste årtiondena. Men eftersom länder skiljer sig åt i en mängd olika avseenden så är det svårt att dra tydliga slutsatser om förhållandet mellan skillnader i rörlighet och specifika mekanismer. Denna typ av grundläggande rörlighetsforskning har dock kommit att generera ett brett intresse för ny kunskap kring skillnader i intergenerationell rörlighet mellan länder och över tid, samt vad sådana skillnader kan tänkas bero på.

Den här rapporten ger en översikt av forskningen på detta område. Av utrymmesskal behöver vi dock göra ett antal avgränsningar. Till att börja med fokuserar vi i huvudsak på Sverige och med Sverige jämförbara länder. Vidare kan graden av intergenerationell rörlighet studeras i termer av flera olika "statusmått", såsom inkomster, utbildning, yrke, social klass, eller förmögenhet. Vi kommer huvudsakligen att fokusera på rörlighet i termer av inkomster, men ger också en kort överblick av forskningsresultat avseende andra statusmått (se t.ex. Breen och Jonsson, 2005, och Björklund och Jäntti, 2009, för översikter).

Vi har även valt att fokusera på *intergenerationella* samband, såsom korrelationen mellan föräldrars och barns inkomster. Dessa samband fångar hur inkomstojämlikhet fortlever mellan generationer, men föräldrar kan givetvis skilja sig åt på sätt som inte reflekteras i deras eller deras barns inkomster. Det

finns därför även andra, bredare mått på familjebakgrundens betydelse. Syskonkorrelationer fångar till exempel samtliga faktorer som syskon delar, inte bara sådana som kan förklaras av föräldrars inkomst. Jäntti och Jenkins (2015) ger en översikt av hur sådana syskonkorrelationer skattas, tolkas och vad de visar för resultat. En närbesläktad litteratur studerar så kallad multigenerationell rörlighet – samband i inkomster eller andra statusmått över tre (eller ännu fler) generationer (t.ex. Clark, 2014; Lindahl m.fl., 2015). Denna typ av studier, som vuxit fram på senare år, undersöker bland annat vilken roll far- och morföräldrar spelar samt huruvida intergenerationell rörlighet mellan två generationer ger en otillräcklig bild av den socioekonomiska rörligheten i ett samhälle. Vi har dock inte utrymme att i denna rapport gå på djupet avseende dessa typer av studier.

Det finns också en viktig distinktion mellan *absolut* och *relativ* rörlighet. Den förra mäter hur väl barn lyckas (t.ex. i termer av inkomstnivå) jämfört med sina föräldrar och är således nära förknippad med övergripande ekonomisk tillväxt. I denna litteratur frågar man sig till exempel hur stor andel av en generation eller födelsekohort som har högre inkomster än föräldrarna hade vid motsvarande ålder. Relativ rörlighet, å andra sidan, bortser från övergripande ekonomisk tillväxt genom att jämföra individer från samma generation och mäta hur väl barn med en mindre gynnsam familjebakgrund lyckas relativt de med en mer gynnsam bakgrund. Likt merparten av forskningen på området så fokuserar denna rapport huvudsakligen på relativ rörlighet.

Rapporten är uppdelad i tre delar, varav den första diskuterar hur intergenerationell rörlighet brukar studeras empiriskt, samt de mätproblem som behöver beaktas. Den andra delen ger en översikt av den senaste tidens forskning på temat intergenerationell rörlighet. Vi belyser i detta avsnitt fyra olika frågor:

- (i) Hur skiljer sig graden av intergenerationell rörlighet åt mellan länder och mellan grupper inom länder?
- (ii) Hur har graden av intergenerationell rörlighet förändrats över tid?
- (iii) Hur ser sambandet ut mellan intergenerationell ojämlikhet och inkomstskillnader i tvärsnittet?
- (iv) Vad påverkar graden av rörlighet? Finns särskilda faktorer eller policys med gynnsam effekt på rörligheten som identifierats i forskningen?

Aktuell forskning kring hur den intergenerationella inkomströrligheten *förändrats över tid* i Sverige är tyvärr knapphändig. Därför innehåller den tredje delen av rapporten en uppsättning nya analyser på detta område. Vi använder register-

baserade data över inkomster och andra demografiska variabler för hela befolkningen, och visar på tidstrender för personer födda från mitten av 1950-talet till i början av 1980-talet.

Vi dokumenterar tidstrender för hela befolkningen, samt separat för män och kvinnor, och för personer med svensk respektive utländsk bakgrund. Tidstrenden för kvinnor är särskilt intressant då studieperioden sammanfaller med en ökning av det kvinnliga arbetskraftsdeltagandet. Dessutom studerar vi hur rörligheten har förändrats i olika delar av inkomstfördelningen och relaterar resultaten till de förändringar i inkomstskillnaderna som observerats i Sverige över samma tidsperiod. Avslutningsvis ger vi en kort framåtblick och diskuterar hur rörligheten kan tänkas utvecklas framöver i Sverige.

2 Att mäta intergenerationell rörlighet

Innan vi ger en översikt av den deskriptiva forskningen är det nödvändigt att kort diskutera hur intergenerationell rörlighet mäts empiriskt. Det är vanligtvis lättare att beskriva sociala och ekonomiska fenomen än att identifiera vad som kausalt orsakar dem. Intergenerationell rörlighet är dock ett ovanligt område då även grundläggande deskriptiv analys innebär betydande utmaningar.

2.1 Intergenerationell rörlighet i inkomster

I nationalekonomisk forskning mäts intergenerationell rörlighet oftast i termer av inkomst (eller arbetsinkomst).¹ Inkomst är ett relevant mått av flera anledningar. Det är en viktig del av individers socioekonomiska status och levnadsnivå. I motsats till flera andra mått så följer också inkomster en enkel och tolkningsbar skala, vilket förenklar jämförelser mellan länder och över tid. Inkomster har också en direkt koppling till flera underliggande mekanismer som brukar studeras inom forskningen. Ekonomisk teori fokuserar till exempel ofta på vikten av föräldrars monetära investeringar i deras barns humankapital (Becker och Tomes, 1979; 1986; Cunha och Heckman, 2007).

En återkommande utmaning är dock att individers långsiktiga inkomster är svåra att mäta. Helst skulle vi vilja mäta *livsinkomster* för både föräldrar och deras barn, men de flesta datakällor innehåller endast kortare tidsserier för specifika åldersintervall. Då kortsiktiga inkomstmått till del består av

¹ Inom nationalekonomin används oftast arbetsinkomst före skatt som inkomstbegrepp, och merparten av de studier som refereras nedan baseras på detta begrepp, inklusive våra egna analyser. Givetvis kan rörligheten också mätas i termer av begrepp som också tar hänsyn till kapitalinkomster och/eller skatter och transfereringar, och resultaten kan då sannolikt se något annorlunda ut (se t.ex. Heckman och Landersö, 2017).

slumpmässiga variationer – till exempel på grund av sjukfrånvaro, föräldraledighet, övertidsarbete, etc. – tenderar de att ge en icke-perfekt uppskattning av livsinkomster (en form av ”mätfel”) vilket resulterar i svagare intergenerationella samband (Atkinson, 1980; Solon, 1999). Dessutom tenderar skillnader i årsinkomster mellan individer att förändras med åldern. Rörlighetsmått blir därför även känsliga för vid vilken ålder inkomster observeras (Jenkins, 1987; Nybom och Stuhler, 2017). När studier på senare år bättre har tagit hänsyn till dessa mätproblem har också bilden av hur den intergenerationella rörligheten ser ut, samt hur den skiljer sig åt mellan länder, kommit att förändras (Jäntti och Jenkins, 2015). Idag brukar forskare försöka mäta inkomster från arbetslivets mitt (exempelvis vid 35–40 års ålder), eftersom det visat sig reducera dessa typer av problem. Relativt få datakällor innehåller dock inkomster vid denna ålder för både barn- och föräldragenerationen, och såväl länders jämförelser som jämförelser över tid är fortfarande delvis påverkade av skillnader i olika empiriska skattningars kvalitet.

Med observerade inkomster för både barn och föräldrar kan vi studera de statistiska sambanden både med övergripande mått och med metoder som ger en mer detaljerad bild av rörligheten. Till exempel visar transitionsmatriser sannolikheterna att man rör sig mellan olika delar av inkomstfördelningen mellan generationer. En ofta rapporterad siffra i detta sammanhang är andelen av de barn vars föräldrar befann sig i den nedre femtedelen av inkomstfördelningen som själva når den övre femtedelen. Men för jämförelser mellan grupper (länder, tidsperioder, etc.) är det oftast mer praktiskt att använda sig av metoder som kokar ner sambandet mellan barns och föräldrars inkomster till ett enda sammanfattande mått.

Det vanligast förekommande måttet har i detta sammanhang varit den intergenerationella inkomstelasticiteten (IGE), vilken definieras som lutningskoefficienten i regressionskvationen

$$y_{i,b} = \alpha + \beta y_{i,f} + \epsilon_i$$

där $y_{i,b}$ är barnets och $y_{i,f}$ förälderns logaritmerade livsinkomster. Koefficienten β visar hur starkt inkomstskillnader mellan föräldrar samvarierar med inkomstskillnaderna mellan deras barn. Om β exempelvis är 0.5 så betyder det att barn till föräldrar vars inkomster låg 10 procent över föräldragenerationens genomsnittliga inkomst själva har inkomster som *i genomsnitt* ligger 5 procent över genomsnittet i barngenerationen. I grova drag kan vi alltså tänka på denna IGE som att den fångar hur stor andel av inkomstskillnaderna som lever kvar i nästa

generation. IGE är således ett mått på intergenerationell *persistens*, och ju högre den är desto lägre är den intergenerationella rörligheten, och vice versa.

Utöver den rent tekniska tolkningen IGE, så vill vi här också nämna något om den samvariation som den faktiskt fångar upp. I en regressionsmodell av typen ovan så kommer β dels att fånga upp en eventuell effekt av förklaringsvariabeln (föräldrarnas inkomst) på utfallet (barnets inkomst). Men den kommer även att fånga upp inflytandet av andra variabler som inte är med i modellen men korrelerar med såväl utfallet som förklaringsvariabeln. Föräldrarnas utbildningsnivå är ett exempel på en sådan variabel, eftersom den kan tänkas påverka både föräldrarnas inkomst och barnets egen utbildningsnivå, som i sin tur påverkar dess inkomst. Familjens bostadsort är ytterligare ett exempel, liksom föräldrarnas hälsa, längd, personlighet, m.m. Sammantaget innebär detta att nivån på β troligen bestäms av ett flertal olika förklaringsfaktorer, varav den *kausala* effekten av föräldrarnas inkomst på barnets inkomst bara är en i mängden.

Andra vanliga sammanfattande mått är den intergenerationella korrelationen (IGC) och rangkorrelationen (IGR), som även de fångar upp den sammantagna effekten av en mängd förklaringsfaktorer. IGC är helt enkelt korrelationskoefficienten mellan barns och föräldrars (logaritmerade) inkomster, medan IGR ger korrelationen mellan barns och föräldrars rangposition i respektive inkomstfördelning.² Höga korrelationer visar återigen på låg rörlighet, och vice versa. I motsats till IGE så justerar både IGC och IGR för förändringar i inkomstfördelningen mellan generationer. I nästan alla OECD-länder har inkomstskillnaderna ökat under de senaste årtiondena³, vilket leder till en mekanisk minskning av rörligheten i termer av IGE (allt annat lika) men inte nödvändigtvis i termer av IGC eller IGR.

I ett flertal länder, inklusive flera europeiska, saknas tillräckligt långa tidsserier med inkomstdata för att direkt skatta den intergenerationella rörligheten. För dessa länder används ofta i stället en typ av instrumentvariabelmetod där inkomster imputeras baserat på andra socioekonomiska variabler såsom yrke och utbildning. Detta tillvägagångssätt har varit populärt då IGE kan approximeras även med begränsade data för föräldragenerationen. Vi vet relativt lite om hur bra denna metod är, men det finns indikationer på att den tenderar att överskatta IGE och därmed underskatta rörligheten något (t.ex. Jerrim m.fl., 2016). Detta

² Båda korrelationskoefficienter är beräknade på ett sådant sätt att de alltid har ett värde mellan 1 och -1, där 0 innebär att det inte finns något linjärt samband mellan variablerna.

³ Denna trend visar sig i de flesta länder oavsett om fokus är på arbetsinkomster (som vi studerar i ett senare avsnitt) eller på bredare inkomstbegrepp som även inkluderar kapitalinkomster. Storleken på ökningen kan dock skilja sig åt med avseende på inkomstbegrepp; i Sverige verkar till exempel skillnaderna i termer av arbetsinkomster ha slutat öka i början av 2000-talet, medan skillnaderna i sammanräknad inkomst (inklusive kapitalinkomster) fortsatt öka.

är problematiskt med tanke på att denna metod är den enda möjliga i en majoritet av världens länder (se Narayan m.fl., 2018). I avsaknad av information om föräldrars inkomster kan dock syskonkorrelationer skattas om barngenerationens inkomster finns att tillgå. Syskonkorrelationer ger ett bredare mått än IGE på familjebakgrundens betydelse (se t.ex. Björklund och Jäntti, 2012), men vi har tyvärr inte möjlighet att behandla den litteraturen i detalj här.

I avsnitt 3 ger vi en översikt kring hur rörligheten i termer av IGE skiljer sig åt mellan länder, samt hur den skiljer sig åt mellan grupper inom länder (t.ex. kvinnor och män). För ett mindre antal länder har vi även viss kunskap om hur rörligheten har förändrats över tid, men i detta fall också ofta i termer av IGC eller IGR. Vi diskuterar även dessa resultat nedan. I avsnittet därefter presenteras nya resultat på hur rörligheten förändrats i Sverige. Dessa analyser baseras huvudsakligen på IGR, då detta mått ger oss möjlighet att täcka en något längre tidsperiod än annars (mer om detta nedan).

2.2 Rörlighet i utbildning, yrke och social klass

Intergenerationell rörlighet kan också mätas i termer av andra variabler än inkomster, såsom utbildning, yrke och social klass (ofta i sin tur baserat på yrkesgrupperingar). Det råder viss oenighet kring huruvida man ska se på till exempel inkomst- och klassrörlighet som två helt skilda fenomen, eller om de snarare bör betraktas som två olika mått på en och samma underliggande process (t.ex. Blanden, 2013; Breen, Mood och Jonsson, 2016). Vi lämnar i huvudsak denna diskussion därhän och diskuterar måtten var för sig.

Utbildningsutfall är ofta lättare att mäta än andra socioekonomiska utfall och används i ett flertal olika forskningsdiscipliner. Utbildning är också en central mekanism, eller förutsättning, när det gäller framgång på arbetsmarknaden (t.ex. i termer av inkomst, yrke, eller allmän social status).

Hur utbildningsutfall studeras tenderar dock att skilja sig åt mellan olika discipliner och studier. Nationalekonomer brukar ofta omvandla utbildningsnivåer till utbildningsår, vilket gör det möjligt att uttrycka det intergenerationella sambandet med en sammanfattande regressions- eller korrelationskoefficient. Inom andra discipliner har det varit vanligare att rangordna och analysera utbildningsutfall (t.ex. högsta utbildningsnivå eller examina) utifrån en ordinalskala.⁴

Att utbildningsutfall kan kodas på så många olika sätt är i sig en indikation på att sådana utfall också kan vara svåra att tolka. Betydelsen av ”dubbelt så

⁴ Vilket tillvägagångssätt som är bäst beror på ett flertal olika faktorer, till exempel huruvida vi är särskilt intresserade av specifika utbildningsnivåer samt hur väl förhållandet mellan barns och föräldrars utbildningsår kan approximeras med en linjär funktion.

mycket” är relativt klar när det gäller inkomster, men inte när det gäller utbildning. Utbildningsnivåer är dessutom ofta inte direkt jämförbara mellan länder eller över tid (Shavit och Blossfeld, 1993), och detta hanteras inte nödvändigtvis av att omvandla utbildningsnivåer till utbildningsår.⁵ Bortsett från detta har dock utbildningsutfall flera fördelar. Utbildningsinformation finns oftast i intergenerationella datakällor. Vidare fångas högsta utbildning väl i data redan från relativt tidig ålder, vilket möjliggör trendstudier av årskullar som ännu är relativt unga. Av dessa anledningar används också utbildningsdata för att bredda jämförande studier till att inkludera ett större antal länder (Hertz m.fl., 2008; Narayan m.fl., 2018).

Yrkesutfall i olika varianter har länge varit det vanligaste utfallet inom sociologisk forskning. På samma sätt som med utbildningsutfall så kan yrken omvandlas till numeriska skalor såsom yrkesprestige eller socioekonomiska index (Ermish och Francesconi, 2002). De kan också användas för att definiera sociala klasser genom att aggregera yrken i olika kategorier, antingen i ett mindre antal (”makroklasser”) såsom i Erikson och Goldthorpe (1992) eller i ett större antal snävare grupper (”mikroklasser”) såsom i Jonsson m.fl. (2009).

Yrkes- och klassmått delar några av de för- och nackdelar som diskuterades avseende utbildningsmått. De varierar mindre under arbetslivet så även en enskild datapunkt från relativt tidigt i livet kan vara informativ vad gäller en individs långsiktiga socioekonomiska status. Till skillnad från inkomster följer de dock ingen naturlig skala, vilket gör att ett flertal olika mått och klassificeringar figurerar i forskningen.⁶

Intergenerationella samband i yrken och yrkesval kan också säga något om specifika mekanismer när det gäller inkomster och övergripande socioekonomisk status. Att vuxna barn tenderar att arbeta i samma yrke eller till och med på samma företag eller arbetsplats som deras föräldrar (Corak och Piraino, 2011) skulle kunna vara ett tecken på att barn ärver särskilda färdigheter och/eller preferenser, men kan också vara ett tecken på nepotism och betydelsen av sociala nätverk (t.ex. Jonsson m.fl., 2009). Vi presenterar inga egna analyser avseende rörlighet i termer av yrke eller utbildning, men återkommer till denna forskningslitteratur i översikten i nästa avsnitt.

⁵ Utöver detta finns det också viktiga ”horisontella” skillnader i utbildning, såsom studieinriktning och skolkvalitet.

⁶ En fördel med yrkesdata är att de ofta finns tillgängliga i historiska datakällor, såsom äldre folkbokföringar. Till skillnad från utbildning tenderar det också finnas betydande variation i yrken även långt bakåt i tiden. Detta har möjliggjort studier av yrkesrörlighet över långa tidsperioder och fler än två generationer (t.ex. Modalsli, 2018; Long och Ferrie, 2011; Braun och Stuhler, 2017).

3 Vad säger forskningen?

I detta avsnitt diskuterar och sammanfattar vi vad forskningen säger om hur den intergenerationella rörligheten skiljer sig åt mellan länder, och hur den förändrats över tid.

3.1 Skillnader i intergenerationell rörlighet mellan länder

Hur graden av rörlighet skiljer sig åt mellan länder är i sig en intressant deskriptiv fråga. Dessutom kan länders jämförelser vägleda fortsatta studier av kausala förklaringsmekanismer på området. Tabell 1 redovisar graden av intergenerationell rörlighet i inkomst, utbildning och social klass för olika länder.

De två första kolumnerna rapporterar beräkningar av IGE (mellan fäder och söner), där ett högre värde indikerar lägre inkomströrlighet, och vice versa.⁷ Beräkningarna i kolumn 1 är hämtade från en sammanställning av studier som i grova drag är jämförbara med varandra (Corak, 2013). För vissa länder har dock förbättrade skattningar presenterats under senare år, och dessa redovisas i kolumn 2. I de flesta fall är beräkningarna baserade på arbetsinkomster före skatt, men för vissa länder ingår även kapitalinkomster och/eller transfereringar i inkomstbegreppet.⁸ Som framgår är inkomströrligheten generellt sett högre i europeiska länder än i USA. Undantagen är länderna i Sydeuropa och Storbritannien, där rörligheten tycks vara på ungefär samma nivå som i USA.

I andra änden återfinns de nordiska länderna, där inkomströrligheten är på en betydligt högre nivå. Även skattningarna reviderats något under senare år (se kolumn 2), så uppvisar de nordiska länderna fortfarande den högsta rörligheten i Europa.⁹ Skattningarna kan tolkas i termer av avvikelser från respektive generations genomsnittsinkomst. I Sverige ärver ett barn alltså i genomsnitt knappt 30 procent av sin förälders inkomstavvikelse, medan motsvarande siffra för USA är cirka 50 procent.¹⁰

⁷ I merparten av existerande internationell forskning skattas IGE mellan just fäder och söner. Ursprungligen har detta motiverats av att kvinnors (och främst mödrars) arbetskraftsdeltagande historiskt sett varit lågt och att deras inkomster därför blir ett dåligt mått på socioekonomisk status. Forskningsöversikten i nästa avsnitt är därför främst baserad på resultat för män, medan vi i våra egna analyser i avsnitt 4 presenterar resultat för både män och kvinnor.

⁸ Exakt vilka inkomstslag som ingår i inkomstbegreppet har troligtvis stor betydelse för skattningar av rörligheten i specifika delar av fördelningen – t.ex. i den absoluta toppen (kapitalinkomster) eller botten (transfereringar) av fördelningen – medan sammanfattande mått såsom IGE är mindre påverkade.

⁹ Huruvida den svenska siffran i sig implicerar en hög eller låg rörlighet är svårt att säga. En IGE på 0.27 innebär å ena sidan att föräldrainkomsten förklarar en relativt liten del av den totala variansen av barnens inkomster, vilket skulle tyda på betydande rörlighet. Å andra sidan har tidigare studier funnit att sannolikheten att nå toppen av inkomstfördelningen är betydligt lägre för de med föräldrar som har låga inkomster jämfört med de med föräldrar som har höga inkomster.

¹⁰ Studier av multigenerationell rörlighet tenderar dock att visa att den ”långsiktiga” rörligheten är lägre, eller betydligt lägre, än vad dessa intergenerationella skattningar innebär (t.ex. Lindahl m.fl., 2015; Braun och Stuhler, 2017).

Tabell 1 Intergenerationell rörlighet i inkomst, utbildning och klass i olika länder

Land / källa	Inkomst (IGE)		Utbildning (IGC) ((IGK (IIIIII		Klass	
	Corak (2013)	Senare skattningar	Hertz m.fl. (2008)	Ludwinek m.fl. (2017)	Erikson och Goldth. (1992)	
Storbritannien	.50		.31	.74	.08	
Italien	.50		.54		.12	
Frankrike	.41			.93	.16	
Spanien	.49			1.04		
Tyskland	.32	.32-.39		.95	.13	
Sverige	.27	.27	.40	.92	-.17	
Norge	.17	.28-.34	.35			
Finland	.18	.24	.33	.70		
Danmark	.15	.27	.30	.64		
Brasilien	.58		.59			
USA	.47		.46		-.20	
Schweiz	.46		.46			
Japan	.34				-.20	
Australien	.26	.28-.41			-.23	
Kanada	.19	.32	.40			
Sydafrika		.60				
Kina		.50				

Not: Kolumn 1–2 visar skattningar av IGE, dvs. lutningskoefficienten i en regression av barns på föräldrars (log.) livsinkomster, där livsinkomsten vanligtvis approximeras som den genomsnittliga årsinkomsten över ett flertal enskilda år. Kolumn 1 från sammanställningen i Corak (2013). Kolumn 2 visar uppdaterade estimat baserade på; (i) nationellt representativa data, (ii) direkt observerade inkomster; och (iii) metoder som tar hänsyn till mätfel. Källorna är Schnitzlein (2016) för Tyskland, Nybom och Stuhler (2016) för Sverige, Nilsen m.fl. (2012) för Norge, Suoniemi (2017) för Finland, Landersö och Heckman (2017) för Danmark, Murray m.fl. (2017) för Australien, Chen m.fl. (2017) för Kanada, Piraino (2015) för Sydafrika och Yuan (2017) för Kina. Kolumn 3 visar skattningar av intergenerationella korrelationen i utbildningsår, och högre värden indikerar lägre utbildningsrörlighet. Kolumn 4–5 visar skattningar av social fluiditet, dvs sannolikheten att en individ har samma yrkesbaserade sociala klass som sina föräldrar, samtidigt som klasstrukturen hålls konstant (se även Breen, 2004). Skattningarna tolkas relativt en referensklass (=1 i kolumn 4 och =0 i kolumn 5), och högre värden (t.ex. över 1 i kol. 4 och över 0 i kol. 5) indikerar mindre social fluiditet.

Japan uppvisar lägre inkomströrlighet än de nordiska länderna, men högre än USA och Storbritannien. Rörligheten i Australien och Kanada, å andra sidan, tycks endast vara marginellt lägre än, eller till och med i nivå med, den i de nordiska länderna. Beräkningarna för Tyskland är relativt osäkra då de baseras på ett relativt litet dataurval, men indikerar en inkomströrlighet närmare den nordiska än den amerikanska nivån. Forskning för länder såsom Kina, Brasilien, Sydafrika och ett fåtal andra medelinkomstländer indikerar typiskt sett en rörlighet som är på liknande eller till och med lägre nivå än den i USA. En ny rapport från Världsbanken visar att inkomströrligheten i genomsnitt är betydligt högre i höginkomstländer än i låg- och medelinkomstländer, även om variationer förekommer och viss osäkerhet råder kring datas jämförbarhet (Narayan m.fl., 2018).

Kolumn 3 visar beräkningar av den intergenerationella korrelationen i utbildningsår, från Hertz m.fl. (2008), och återigen indikerar en högre siffra lägre rörlighet.¹¹ Rangordningen av länder i termer av utbildningsrörlighet följer i grova drag den för inkomst. Det statistiska sambandet mellan länders inkomst- och utbildningsrörlighet tycks också vara ganska starkt. Blanden (2013) rapporterar till exempel en parvis korrelation mellan länder på runt 0.7. Det finns dock några notabla avvikelser. Sverige har till exempel en lägre rörlighet i termer av utbildning än de andra nordiska länderna, medan Storbritannien kombinerar låg inkomströrlighet med relativt hög utbildningsrörlighet.

Även om länders rangordning när det gäller inkomst- och utbildningsrörlighet är relativt välbelagd så råder ingen tydlig konsensus kring hur sådana skillnader mellan länder bör tolkas. Den höga rörligheten i de nordiska länderna skulle kunna vara en produkt av vissa gemensamma institutioner eller policys som genererar jämlika möjligheter, men detta är inte en självklar förklaring. Raam m.fl. (2007) finner till exempel att skillnaderna mellan USA, Storbritannien och de nordiska länderna vad gäller rörligheten i termer av "potentiell" inkomst via utbildning är betydligt mindre än i termer av observerad inkomst. Vidare argumenterar Landersö och Heckman (2017) att den höga inkomströrligheten i Danmark relativt USA främst kan förklaras av en progressiv inkomstfördelning och inte skillnader i möjligheter till utbildning och humankapital.

De sista två kolumnerna av tabell 1 visar graden av yrkesbaserad klassrörlighet. Beräkningarna är baserade på en rapport av Ludwinek m.fl. (2017) som täcker ett antal europeiska länder, samt en översikt av Erikson och Goldthorpe (1992).¹² I båda fallen används mått på *social fluiditet*. Dessa mäter sannolikheten att en individ har samma yrkesbaserade sociala klass som sina föräldrar,

¹¹ Föräldrars utbildning är här definierat som genomsnittet av faderns och moderns utbildningsår.

¹² En liknande studie är Breen m.fl. (2009) som jämför sju europeiska länders trender i klass- och utbildningsrörlighet för kvinnor och män.

samtidigt som övergripande förändringar i klasstrukturen hålls konstanta (se även Breen, 2004). Likt ovan indikerar ett högt estimat en stark klasskoppling mellan generationer och därför lägre klassrörlighet. Man bör dock ha i åtanke att mått på klassrörlighet konceptuellt skiljer sig åt från inkomströrlighet, även om man kan argumentera för att de i grunden fångar olika aspekter av en underliggande intergenerationell ojämlikhetsprocess (t.ex. Breen, Mood och Jonsson, 2016).¹³

Mönstret när det gäller klassrörlighet skiljer sig en del åt från vad vi sett när det gäller utbildning och inkomster. Endast den höga rörligheten i de nordiska länderna tycks konsekvent fångas av samtliga rörlighetsmått, även om klassrörligheten i just Sverige tycks vara närmare ett europeiskt genomsnitt. De engelskspråkiga länderna, å andra sidan, tycks visa på en relativt hög grad av klassrörlighet, trots att några av dessa ligger i botten när det gäller inkomströrlighet.

Att länders rörlighet i termer av yrke och klass skiljer sig åt från rörligheten mått i termer av inkomst eller utbildning är i linje med annan forskning (t.ex. Blanden, 2013; Breen, Mood och Jonsson, 2016). Ett antal möjliga förklaringar till detta har nämnts i dessa studier. Blanden (2013) menar till exempel att överföringen av inkomstskillnader inom sociala klasser och yrken är central, och kan förklara varför länder som USA och Storbritannien har relativt låg inkomströrlighet men hög klassrörlighet. Det kan alltså vara så att utbildnings- och yrkesmöjligheter är relativt likvärdiga i dessa länder, men att föräldrars roll för tillgången till attraktiva jobb, arbetsgivare och/eller befordringar givet din utbildning eller ditt yrke är mer avgörande än i andra jämförbara länder.

3.2 Skillnader i intergenerationell rörlighet mellan demografiska grupper

En rad studier har också studerat huruvida rörligheten skiljer sig åt mellan olika demografiska grupper inom länder. Chadwick och Solon (2002) jämför män och kvinnor i USA, och finner att rörligheten i termer av den egna inkomsten och faderns inkomst är betydligt högre för döttrar än för män. Rörligheten blir dock lägre, och skillnaden mellan könen mindre, när den i stället mäts i termer av *familje*inkomstens samband med faderns inkomst. Detta indikerar en viktig roll för så kallad äktenskapssortering, dvs. att kvinnor med höga inkomster

¹³ Breen, Mood och Jonsson (2016) dekomponerar den intergenerationella korrelationen i inkomst i termer av klasskorrelationer och övriga faktorer med svenska data. Klassmekanismen kan förklara nära 50 procent av inkomstkorrelationen, vilket antyder att klass- och inkomströrlighet visserligen har ett betydande, positivt samband men också att den senare till stor del beror av faktorer orelaterade till klass.

tenderar att vara gifta/sammanboende med män med höga inkomster. Huvudresultaten i Chadwick och Solon (2002) överensstämmer också med vad Jäntti m.fl. (2006) finner i en jämförande studie av den intergenerationella rörligheten i de nordiska länderna, USA, samt Storbritannien. Rörligheten i termer av den egna inkomsten, mätt som IGE eller IGC, är konsekvent högre för döttrar än för söner.

Ett mindre antal studier har också jämfört inkomströrligheten för de med inhemsk respektive utländsk bakgrund. Här är dock dataproblemen påtagliga eftersom det är svårt att länka invandrade personer till deras föräldrar. Aydemir m.fl. (2009) finner exempelvis att rörligheten för andra generationens invandrare i Kanada är på en liknande nivå som för de med kanadensisk bakgrund, men högre än för de med invandrarbakgrund i USA (se Card m.fl., 1998).¹⁴ Dustmann (2008) finner att inkomströrligheten är lägre för de med utländsk bakgrund jämfört med majoritetsbefolkningen i Tyskland. En slående skillnad mellan den tyska och den amerikanska studien är dock att merparten av det intergenerationella inkomstsambandet i USA visar sig gå via utbildning, medan invandrade föräldrars utbildningsnivå inte har något samband alls med deras barns utbildningsnivå i Tyskland. För Sverige finns tyvärr inga liknande studier.¹⁵ Den sociologiska litteraturen vad gäller gruppskillnader i klass- och utbildningsrörlighet är dock mer etablerad, främst vad gäller skillnader mellan kvinnor och män. Ludwinek m.fl. (2017) och Breen m.fl. (2009) studerar till exempel om och hur klassrörligheten skiljer sig åt mellan män och kvinnor i olika länder. Visserligen tycks könsskillnaderna se olika ut i de länder som studeras, men en övergripande bild är ändå att kvinnor har upplevt en högre grad av klassrörlighet på senare tid.

3.3 Förändringar över tid

Hur har den intergenerationella rörligheten förändrats över tid och skiljer sig sådana trender åt mellan olika länder? Vi ger här en kort översikt på detta område, med fokus på rörlighet i *inkomster* under den andra halvan av 1900-talet och fram till nutid.¹⁶ Intresset för detta område har vuxit på senare tid; i takt med

¹⁴ Notera att rörligheten i dessa studier mäts *inom* den egna gruppen, och att de med utländsk bakgrund tenderar att ha lägre genomsnittsinkomst.

¹⁵ Ett undantag är en ännu opublicerad studie av Bratu och Bolotnyy (2019), vilken visar på liknande nivåer av inkomströrlighet hos invandrade och infödda. Dessutom studerar Niknami (2016) (kvinnliga) invandrades rörlighet i termer av utbildning och finner att det intergenerationella sambandet är relativt svagt för de med utländsk bakgrund, vilket är linje med de tyska resultaten i Dustmann (2008).

¹⁶ Notera att ett antal studier, främst inom sociologi, har analyserat trender i klassrörlighet och kopplingen mellan klass och utbildning i ett flertal europeiska länder (t.ex. Breen m.fl., 2009; Breen m.fl., 2010). Det finns också studier med fokus på Sverige; Breen och Jonsson (2007) finner

att inkomstskillnaderna blivit större har det blivit allt mer aktuellt att analysera vilka konsekvenser detta eventuellt kan komma att få för den intergenerationella rörligheten. Resultaten vad gäller trender i intergenerationell rörlighet för vissa länder är dock inte helt entydiga, vilket belyser denna typ av studiers metodmässiga utmaningar och höga krav på data – trendstudier kräver jämförbara data mellan generationer för flera årskullar.

Forskning vad gäller tidstrender i inkomströrlighet finns därför endast för ett mindre antal länder. Ett av dessa är Frankrike, där Lefranc (2018) studerar personer födda 1931–1975 och finner en inledande ökning av rörligheten mätt som IGE, som dock efterföljs av en återgång mot den initiala nivån. Den intergenerationella korrelationen (IGC) är dock betydligt mer stabil över tid, vilket antyder att trenden i IGE främst drivs av förändringar av spridningen inom respektive generations inkomstfördelning.¹⁷ Liknande studier finns också för Storbritannien, vilka indikerar att rörligheten minskade för britter födda mellan 1950- och 1970-talet (Blanden m.fl., 2004; Nicoletti och Ermisch, 2007).

I Norge och Finland tycks inkomströrligheten ha ökat under 1900-talet parallellt med att välfärdssystemen byggdes ut och inkomstspridningen minskade (Pekkarinen m.fl., 2017; Markussen och Roed, 2017; Pekkala och Lucas; 2007).¹⁸ Detta är i linje med vad Björklund m.fl. (2009) finner för Sverige, även om de studerar syskonkorrelationer i inkomst mellan bröder födda från 1930- till 1960-talet, och alltså inte intergenerationella samband. Brandén (2019) studerar dock intergenerationell rörlighet för män födda i Sverige 1960–1980, och finner att sambandet mellan fäders och söners inkomst föll ganska kraftigt för årskullar födda under 1970-talet. Även Jonsson m.fl. (2011) skattar intergenerationell rörlighet i Sverige för årskullar födda under 1960-talet, och finner till skillnad från föregående studier att rörligheten minskade mätt som IGE, men att den ökade marginellt mätt som IGC. Men eftersom dessa resultat är baserade på hushållsinkomster från en relativt kort period med tonvikt på 1990-talet, då Sverige genomgick en ekonomisk kris och inkomstskillnaderna ökade markant, är divergensen mellan måtten inte helt överraskande och det är oklart i vilken utsträckning förändringarna över tid drivs av konjunkturella faktorer. I avsnitt 4 presenterar vi därför nya resultat för Sverige som täcker en längre tidsperiod.

till exempel att klassrörligheten ökade för både män och kvinnor i Sverige under andra halvan av 1900-talet.

¹⁷ IGE är lika med produkten av den intergenerationella korrelationen och kvoten mellan standardavvikelse i respektive generations inkomstfördelning. Om exempelvis inkomstspridningen är större i barngenerationen ökar IGE även om den intergenerationella korrelationen är konstant.

¹⁸ Notera dock att inga av dessa studier fastslår hur eventuella orsakssamband mellan rörlighet, inkomstskillnader och möjliga underliggande faktorer ser ut.

För USA finner Hertz (2007), Lee och Solon (2009) och Chetty m.fl. (2014a) inga tecken på några större förändringar i inkomströrligheten under slutdelen av 1900-talet, men mer gradvisa förändringar kan dock inte uteslutas. Tvärtom finner dock Levine och Mazumder (2007) och Aaronson och Mazumder (2008) att rörligheten minskat och familjebakgrundens betydelse ökat under andra halvan av 1900-talet. Mazumder och Davis (2017) menar att de förra studierna inte observerade de årskullar som klev in på arbetsmarknaden under tiden då inkomstspridningen ökade som kraftigast och att det var för dessa som förändringarna i rörligheten var som starkast. Sammanfattningsvis råder alltså osäkerhet kring huruvida inkomströrligheten förändrats i USA, men stora förändringar för de födda cirka 1970–1985 kan troligtvis uteslutas.

När det gäller *absolut* rörlighet i inkomster tycks dock förändringarna vara mer slående. Chetty m.fl. (2017) finner att andelen amerikaner som hade högre familjeinkomster än sina föräldrar vid jämförbar ålder nästan halverades från cirka 80 procent för de födda på 1940-talet till under 50 procent för de födda på 1980-talet. Det bör dock upprepas att absolut rörlighet är ett konceptuellt sett annorlunda mått, som till betydande del beror av övergripande ekonomisk tillväxt. Det är därför inte förvånande att detta också ger en annorlunda bild av utvecklingen. Studier av trender i absolut inkomströrlighet saknas än så länge för andra länder.

3.4 Intergenerationell rörlighet och inkomstskillnader

Under senare år har ett flertal studier dokumenterat ett negativt samband mellan nivån på länders inkomstskillnader och intergenerationell inkomströrlighet (Björklund och Jäntti, 2009; Corak, 2013; Blanden, 2013). Detta samband, som populariserats under beteckningen ”Gatsbykurvan”, har debatterats flitigt både inom och utanför akademien. Sambandet mellan hög ojämlikhet och låg rörlighet har också dokumenterats för ett stort urval av länder avseende utbildning: lägre utbildningsrörlighet är förknippad med större spridning i både inkomst- och utbildningsfördelningen (Narayan m.fl., 2018).

Det negativa sambandet mellan ojämlikhet och rörlighet har också observerats mellan regioner inom länder. Brandén (2019) studerar den intergenerationella rörligheten inom lokala arbetsmarknadsregioner i Sverige, och finner att män som växte upp i regioner och/eller tidsperioder med högre nivåer av ojämlikhet upplevde en lägre nivå av inkomströrlighet. Resultaten indikerar vidare att detta samband tycks drivas av att i regioner med högre ojämlikhet har fäders inkomst ett starkare samband med söners kognitiva och icke-kognitiva färdigheter samt

utbildningslängd.¹⁹ Vidare finner Chetty m.fl. (2014b) att större regionala inkomstskillnader är associerade med lägre intergenerationell rörlighet i USA. Güell m.fl. (2018), Fan m.fl. (2017) och Corak (2017) finner alla samma mönster mellan regioner i Italien, Kina och Kanada.

Även om dessa empiriska observationer i sig inte belägger något kausalt samband mellan ojämlikhet och rörlighet så är de konsistenta med teoretiska modeller där föräldrar investerar i sina barns humankapital (Becker och Tomes, 1979; Solon, 2004). I dessa modeller tänker man sig att föräldrar investerar mer i sina barns humankapital om avkastningen på humankapital är hög.²⁰ Men om en del föräldrar har mindre möjligheter att lägga tid och resurser på sina barn, eller om avkastningen på sådana investeringar är positivt korrelerad med familjebakgrunden, uppstår i de teoretiska modellerna ett negativt samband mellan inkomstskillnader under uppväxtåren och inkomströrlighet. Solon (2004) visar dock i en förlängning av Becker och Tomes modell att detta samband kan motverkas genom progressiva offentliga investeringar i barns utbildning. Durlauf och Seshadri (2017) menar också att ekonomisk ojämlikhet kan påverka rörligheten via segregation, då ökad ojämlikhet tenderar att öka boendesegregationen, vilket i sin tur förstärker bostadsområdets och skolors roll för barns utfall.²¹

Sammanfattningsvis har ett flertal deskriptiva studier funnit robusta samband mellan ojämlikhet och intergenerationell rörlighet. Dock är kunskaperna om de kausala mekanismer som genererar detta statistiska samband begränsade. Det är exempelvis möjligt både att ökad ojämlikhet minskar rörligheten och att låg rörlighet i sig förstärker inkomstskillnaderna. Det är också troligt att en eller flera gemensamma förklaringsvariabler påverkar inkomstskillnaderna och rörligheten simultant. Teoretiska modeller kan ge stöd till alla dessa förklaringar, men faktum kvarstår att i stort sett all empiri på området är deskriptiv.

3.5 Vad påverkar den intergenerationella rörligheten?

Skattningar av intergenerationella samband i inkomst (eller andra variabler) förväxlas ibland med den *kausala effekten* av föräldrainkomst på barns inkomst. Den senare är dock något konceptuellt annorlunda och dessutom mycket svårare

¹⁹ Även Heidrich (2017) studerar intergenerationell rörlighet inom Sverige med fokus på regionala skillnader i rörlighet. Resultaten är i linje med Gatsbykurvan, även om den inte skattas direkt.

²⁰ Av denna anledning kan man argumentera för att empiriska skattningar av "Gatsbykurvan" bör baseras på inkomstskillnader i termer av disponibel inkomst i föräldragenerationen under barnens uppväxtår. Även om långt ifrån alla studier baseras på disponibel inkomst, så verkar det negativa sambandet relativt robust, oavsett hur inkomstskillnaderna mäts.

²¹ Deras teoretiska modell antar att såväl föräldrar som bostadsområdet, samt interaktionen mellan dessa, påverkar barns utfall. Vid ökad segregation bidrar då bostadsområdet till att förstärka skillnader mellan barn från olika socioekonomisk bakgrund.

att studera. De deskriptiva samband som diskuterats i föregående del är som redan påpekats funktioner av en mängd biologiska, kulturella och resursmässiga faktorer som korrelerar med individers inkomster. Den intergenerationella kausala effekten, å andra sidan, relaterar till ett tänkt experiment eller en intervention i syfte att besvara frågan: vad skulle barnens inkomst vara om föräldrarnas inkomst ändrades samtidigt som alla dessa andra faktorer hålls konstanta?²²

De få studier som lyckas skatta sådana orsakssamband tenderar att finna relativt små intergenerationella effekter. Ett par svenska studier finner till exempel begränsade kausala effekter av föräldrars utbildning respektive förmögenhet på nästa generation (Holmlund m.fl., 2011; Cesarini m.fl., 2016). Effekten av föräldrars inkomst är dock ännu svårare att studera än exempelvis utbildning, och även de mest trovärdiga av sådana studier dras med diverse problem. Överlag visar de dock på relativt blygsamma kausala effekter av föräldrars inkomst på nästa generation, även om effekten verkar vara större i den nedre delen av inkomstfördelningen (t.ex. Löken m.fl., 2012).²³

Således verkar den direkta effekten av föräldrars inkomst på sin höjd utgöra en liten del av det övergripande, rent deskriptiva intergenerationella sambandet. Istället tyder dessa resultat på att de deskriptiva sambanden består av ett antal olika överföringsmekanismer och faktorer, vars betydelse för inkomströrligheten potentiellt kan påverkas genom olika typer av reformer och institutioner. Därför är det mer fruktbart – och mer policyrelevant – att rikta in sig på hur specifika reformer och andra mer väldefinierade faktorer påverkar graden av intergenerationell rörlighet. I detta avsnitt ger vi en överblick av vad existerande forskning har att säga om detta.

Forskare har i detta sammanhang studerat policyförändringar (och andra typer av interventioner) som påverkat vissa individer men inte andra för att på så vis isolera den effekt man är intresserad av att mäta. Merparten av forskningen rör de tidiga levnadsåren och faktorer relaterade till utbildning, medan vi vet relativt lite om faktorer relaterade till arbetsmarknaden. Notera också att majoriteten av

²² I själva verket kan man inte tala om *en* kausal effekt, då effekten kan tänkas vara olika för olika typer av interventioner. I princip kan man tänka sig att det finns lika många hypotetiska kausala effekter som det finns möjliga interventioner.

²³ En komplikation med effektstudier av föräldrars inkomst är att det i princip är omöjligt att finna experimentliknande variation i föräldrars *långsiktiga* inkomst. I stället används ofta olika "naturliga experiment" som antingen påverkar fler faktorer än bara föräldrarnas inkomst och/eller endast ger kortsiktiga inkomstförändringar (t.ex. Löken m.fl., 2012). En annan typ av studier jämför inkomstsamband mellan adopterade barn och deras biologiska- respektive adoptivföräldrar. Björklund m.fl. (2006) finner med denna metod ett relativt starkt samband med adoptivföräldrarnas inkomst. Även om detta samband kan hänföras till "miljömässiga" effekter så är det svårt att säga hur stor del av det som är en ren inkomsteffekt.

forskningen som här refereras till är baserad på data från andra länder och tidsperioder, vilket innebär att även om de flesta av dessa studier innehåller generaliserbara aspekter så är det inte självklart att resultaten går att generalisera till en svensk kontext i nutid.

3.5.1 De tidiga åren och förskolan

Det finns ett antal teoretiska förklaringar till varför de första åren av livet bör vara särskilt viktiga för intergenerationell rörlighet. Idén om så kallad ”dynamisk komplementaritet” – att inläring i ung ålder underlättar inläring senare i livet – postulerar att tidig utbildning och kunskapsutveckling är kritisk för framtida humankapital och för att minska skillnader i humankapital mellan olika socioekonomiska grupper (Cunha och Heckman, 2007; Heckman, 2007). Utöver detta kan man även tänka sig att kvaliteten på, och konsekvensen av, kunskapsinvesteringar i tidig ålder beror relativt mycket på familjebakgrunden, då föräldrar i detta skede tenderar att vara mer direkt involverade.

I linje med detta finns en stor mängd empirisk forskning som finner positiva effekter på barns humankapital av diverse tidiga interventioner, både relaterade till förskola/daghem och barn- och mödrahälsovård. Bütikofer m.fl. (2018) finner till exempel stora positiva effekter på en rad utbildnings-, arbetsmarknads- och hälsoutfall av införandet av allmänna barn- och mödravårdsmottagningar i Norge under 1930-talet. Bhalotra m.fl. (2017) finner positiva effekter på hälsoutfall av en liknande reform i Sverige. Effekterna var i båda fallen särskilt gynnsamma för barn från låg socioekonomisk bakgrund. En relaterad forskningslitteratur dokumenterar också betydande långsiktiga effekter av olika negativa ”hälsochocker” i fosterstadiet, samt att barn från låg socioekonomisk bakgrund tenderar att drabbas hårdast av sådana chocker (t.ex. Almond m.fl., 2009; Grönqvist m.fl., 2019).

Riktade förskoleprogram, såsom Head Start och Perry Preschool Projects i USA, har också visat sig ha stora positiva effekter på barns kunskapsutveckling och senare utbildning, framför allt för barn från mindre gynnsamma familjeförhållanden (Elango m.fl., 2015). De positiva effekterna tycks även bestå in i vuxenlivet genom bland annat förbättrade arbetsmarknadsutfall för deltagande barn. I fall då liknande reformer inte leder till några större genomsnittseffekter så kan de ändå ha en utjämnande effekt. Både Havnes och Mogstad (2011) för Norge och Cornelissen m.fl. (2018) för Tyskland finner till exempel att allmän förskola är relativt gynnsamt för barn från låginkomstfamiljer och familjer som är minst benägna att sätta sina barn i förskola i avsaknad av subventioner. Havnes och Mogstad (2011) finner att dessa effekter består in i vuxenlivet genom att även utjämna inkomster vid vuxen ålder, och i en uppföljningsstudie (Havnes

och Mogstad, 2015) visar de att samma förskoleutbyggnad hade en direkt effekt på den intergenerationella inkomströrligheten i Norge. Resultaten från dessa norska studier bör vara av stor vikt för den svenska kontexten, medan resultaten från de riktade förskoleprogrammen i USA nog är av mindre relevans.

Man bör dock ha i åtanke att effekterna av allmän förskola på intergenerationell rörlighet beror på förskolans kvalitet och, framför allt, huruvida kvaliteten varierar med avseende på familjebakgrund. Om barn från familjer med sämre socioekonomiska förutsättningar går i förskolor av lägre kvalitet kan förskolans utjämnande effekt utebli (Esping-Andersen m.fl., 2012).

3.5.2 Bostadsområden och segregation

Kan intergenerationella samband i inkomster främst förklaras av direkta familje-effekter, såsom ärvda gener eller tid och resurser föräldrar lägger på sina barn? Eller förklaras de snarare av faktorer som endast är indirekt kopplade till föräldrarna själva, såsom bostadsområden och skolor? Eftersom familjer vanligtvis inte blir slumpmässigt utplacerade i bostadsområden och skolor är det svårt att besvara denna fråga. Det faktum att regioner i USA med högre intergenerationell rörlighet också tenderar att ha mindre boendesegregation, bättre skolor och högre socialt kapital antyder dock att miljöfaktorer som dessa skulle kunna vara viktiga (Chetty m.fl., 2014b). En relativt ny forskningslitteratur försöker därför identifiera effekten av att exponeras för olika bostadsområden som barn. Denna litteratur domineras dock nästan helt av amerikanska studier, och viss försiktighet bör beaktas innan resultaten överförs till svenska förhållanden.²⁴

Ett omtalat experiment i USA, det så kallade *Moving to Opportunity*, erbjöd till exempel ett slumpmässigt urval av familjer i utsatta områden att flytta till en bostad i ett mer attraktivt område. Chetty m.fl. (2016) finner att barnen i de familjer som gavs chans att flytta i större utsträckning gick vidare till högre utbildning och fick högre inkomster som vuxna relativt kontrollgruppen. Sådana positiva effekter syns dock endast för de barn som flyttade vid relativt ung ålder (innan 13 års ålder). Detta indikerar att längden på miljöexponeringen är central, även om denna effekt inte helt kan separeras från en ålderseffekt (t.ex. kan barn tänkas vara mer känsliga för denna exponering i unga åldrar).

Icke-experimentella studier är dock vanligare. Chetty och Hendren (2016) använder amerikanska registerdata och skattar effekten av miljöexponering

²⁴ Det finns dock en del deskriptiva studier på svenska förhållanden. Lindahl (2011) jämför till exempel syskonkorrelationer i utbildning och inkomst med motsvarande korrelationer för individer från samma bostadsområde. Då de senare är betydligt lägre indikerar resultaten att familjen är betydligt viktigare än faktorer som delas inom bostadsområdet. Det går dock inte att utesluta att bostadsområdet ändå spelar en betydande roll, till exempel som en mekanism som förstärker familjebakgrundens betydelse.

genom att studera utfall för miljontals familjer som flyttade mellan geografiska områden. Mer specifikt utnyttjas skillnader i barns ålder vid flyttförellet, vilket ger variation i tiden barn exponeras för det nya bostadsområdet. Resultaten visar att en flytt till ett bättre område (i termer av de utfall de genererar) har en stark positiv effekt och att effekten ökar nästan linjärt med exponeringstid. Dock mäts här barnens utfall (t.ex. inkomster) vid relativt ung ålder, och det är oklart om effekterna består senare i livet. Bingley m.fl. (2017) genomför en liknande studie för Danmark och finner också en positiv effekt på inkomstskillnader tidigt i arbetslivet, men effekten av bostadsområden tycks här avta när inkomster mäts efter 30 års ålder.

Dessa studier säger dock relativt lite om exakt vilka aspekter av att bo i ett visst område som genererar denna exponeringseffekt. För att belysa detta dekomponerar Laliberté (2017) exponeringseffekten i separata delar kopplade till skol- och bostadsområdesfaktorer baserat på kanadensiska data. Resultaten indikerar att merparten av exponeringseffekten har att göra med skolor och skolkvalitet.

3.5.3 Skolan och skolsystem

En stor mängd studier analyserar med olika metoder och data effekterna av offentligt finansierad utbildning, på både grund- och högskolenivå, på barns utbildningsutfall, inkomstskillnader och (oftast indirekt) intergenerationell rörlighet. Teoretiskt sett kan man förvänta sig att offentliga subventioner av utbildning, om de tränger undan privata utgifter för utbildning, har en positiv effekt på intergenerationell rörlighet (Solon, 2004). Detta kan särskilt tänkas vara fallet om offentliga subventioner undanröjer så kallade kreditrestriktioner.²⁵ Dock kan offentligt finansierad utbildning även få oväntade konsekvenser. Om den misslyckas att attrahera elever från låginkomstfamiljer blir effekten främst en regressiv transferering till höginkomsttagare, utan någon positiv effekt på social rörlighet. Detta är dock främst en fråga för frivillig utbildning, och då vanligtvis högskole- och universitetsutbildning.

Kreditrestriktioner eller andra rent monetära aspekter behöver dock inte vara enda anledningen till varför föräldrar med högre inkomst tenderar att investera mer i sina barns utbildning och humankapital. Forskning från det beteende-

²⁵ Kreditrestriktioner kan i första hand tänkas spela roll när utbildning är avgiftsbelagd och låginkomstfamiljer saknar möjlighet att finansiera barns utbildning. De tycks spela stor roll i utvecklingsländer (t.ex. Attanasio och Kaufmann, 2009; Solis, 2017; Cáceres-Delpiano m.fl., 2018) men i höginkomstländer är deras relevans mer oklar (Carneiro och Heckman, 2002; Restuccia och Urrutia, 2004; Lochner och Monge-Naranjo, 2012). I ett land som Sverige med helt offentligt finansierad utbildning spelar kreditrestriktioner mest troligt liten roll, åtminstone vad gäller just utbildningsinvesteringar.

ekonomiska området betonar att informationsproblem och skillnader i förväntningar spelar en viktig roll (se t.ex. Lavecchia m.fl., 2016). Studier från såväl Italien (Abbiati och Barone, 2017) som Storbritannien (Rauh och Boneva, 2018) indikerar stora skillnader mellan socioekonomiska grupper i förväntningar på vad en högre utbildning innebär. Enkätdata visar att gymnasieelever från familjer med lägre socioekonomisk status inte bara förväntar sig lägre monetär avkastning utan även värderar en rad icke-monetära aspekter av utbildningen lägre. I England tycks cirka hälften av utbildningsskillnaden med avseende på socioekonomisk bakgrund kunna förklaras av skilda förväntningar, och då främst avseende icke-monetära aspekter.

Även om vi fortfarande vet relativt lite kring exakt hur viktiga sådana beteendekonomiska faktorer är, och framför allt i jämförelse med rent finansiella faktorer, så är potentialen uppenbar. Med största säkerhet är det betydligt mindre kostsamt att arbeta med information och att försöka påverka förväntningar än med verktyg som förändrar utbildningars finansiella kostnad eller avkastning. Fällexperiment indikerar också att studenter från låginkomstfamiljer och deras beslut rörande framtida utbildning är påverkbara av diverse informationsinsatser och stöd vid ansökningstillfället (t.ex. Alan m.fl., 2015).

En annan typ av forskning undersöker effekterna av specifika delar av skolsystem. Ett flertal empiriska studier har till exempel analyserat hur (tidig) nivågruppering påverkar intergenerationell rörlighet genom att följa upp skolreformer som ändrat åldern vid vilken elever delas upp i olika skoltyper. Pekkarinen m.fl. (2009) finner att införandet av allmän grundskola i Finland, vilket senarelade nivågruppering från 11 till 16 års ålder, ledde till en betydande försvagning av sambandet mellan föräldrars och barns inkomster. Meghir och Palme (2005), samt Holmlund (2008), studerar den svenska grundskolereformen och finner liknande resultat; främst barn med sämre socioekonomiska förutsättningar gynnades av reformen och den intergenerationella rörligheten ökade. Studier från USA och Tyskland finner liknande resultat (Oreopoulos och Page, 2006; Lange och von Werder, 2017), vilket är i linje med internationella kunskapsmätningar som visar att tidig nivågruppering korrelerar med ökade utbildningsskillnader (Hanushek och Wößmann, 2006).

3.5.4 Arbetsmarknaden, skatte- och transfereringssystem

Kunskapsläget kring hur arbetsmarknaden och andra faktorer i vuxenlivet påverkar intergenerationell rörlighet är betydligt sämre. Som diskuterats ovan finns dock goda skäl att i första hand rikta fokus på barndomen och processer som genererar skillnader i humankapital och andra förutsättningar innan arbetsmarknadsinträdet. Men genom att studera arbetsmarknaden kan vi dock lära oss mer

om hur och via vilka mekanismer som sådana skillnader från barndomen spiller över i skillnader i inkomster och levnadsstandard. Vi diskuterar här ett axplock av studier som kan vara relevanta i sammanhanget, även om merparten av dessa endast har en indirekt koppling till intergenerationell rörlighet.

Att arbetsmarknaden kan vara en viktig förklaring till skillnader i intergenerationell rörlighet mellan länder visas i nya studier av Landersö och Heckman (2017) och Björklund m.fl. (2017). Den förra jämför Danmark och USA och finner att huvuddelen av skillnaden i inkomströrlighet länderna emellan uppstår på arbetsmarknaden, medan socioekonomiska skillnader i humankapital är relativt lika i länderna. Den senare studien, vilken jämför Sverige och England, finner visserligen större socioekonomiska skillnader i humankapital i England än i Sverige, men också att arbetsmarknaden spelar en viktig roll i termer av skillnader i avkastningen på humankapital. Även om dessa studier inte har någon direkt kausal tolkning så är de i linje med Gatsbykurvan, dvs det allmänna mönstret att länder med större inkomstskillnader tenderar att ha lägre rörlighet.

En ny studie från Norge undersöker effekten av ekonomisk tillväxt på intergenerationell rörlighet genom att betrakta de stora upptäckterna av olja på 1970-talet som ett naturligt experiment (Butikofer m.fl., 2017). Arbetsmarknaden växte då främst i form av välbetalda jobb för de med grundläggande utbildning, och både den relativa och den absoluta rörligheten ökade. Studien illustrerar därför att effekten av ekonomisk tillväxt på intergenerationell rörlighet troligtvis är avhängig av tillväxtens ursprung och vilken effekt den har på arbetsmarknaden. Det är dock svårt att säga vilka specifika policyslutsatser detta skulle innebära, utöver det något självklara att främjandet av välbetalda icke-akademiska jobb bör leda till ökad rörlighet.

Dessa är dock breda observationer på makronivå; forskning kring hur mer specifika faktorer på arbetsmarknadens samt skatte- och transfereringssystemens områden påverkar rörligheten är ganska sällsynt. Ett undantag är en ny studie från USA som visar att riktade insatser som syftar till att öka låginkomsttagares sysselsättnings- och inkomstnivåer kan ha gynnsamma intergenerationella effekter. Bastian och Michelmores (2018) finner att det amerikanska jobbskatteavdraget (EITC), vilket ju till skillnad från den svenska motsvarigheten främst påverkar ensamstående mödrar med låga inkomster, också har en positiv effekt på deras barns utbildningsutfall och framtida inkomster. Författarna menar att huvudförklaringen till denna effekt inte är familjens ökade inkomster utan snarare det faktum att föräldern är sysselsatt, vilket kan antyda en positiv förebildseffekt. Enligt denna studie skulle alltså åtgärder som ökar föräldrars sysselsättning snarare än deras inkomster vara effektiva för att skapa ökad intergenerationell rörlighet i de lägre inkomstskikten.

Amerikansk forskning har också studerat vilken roll fackföreningar spelar för intergenerationell rörlighet, på både individuell och aggregerad nivå. Freeman m.fl. (2015) visar att barn till föräldrar som tillhör en fackförening har högre inkomster som vuxna jämfört med en kontrollgrupp, och speciellt om föräldrarna är låginkomsttagare. Även om resultaten här inte har en helt klar kausal tolkning så antyder de en koppling mellan fackföreningar och intergenerationell rörlighet. Trots att dessa resultat är baserade på amerikansk kontext så kan de vara av relevans för Sverige, där fackföreningar och partsrelationer har haft och har en central roll för utvecklingen på arbetsmarknaden.

Utformningen av det sociala skyddsnätet kan också tänkas ha intergenerationella effekter. Å ena sidan kan en bred täckning och rimliga ersättningsnivåer tänkas hjälpa utsatta familjer att upprätthålla en duglig levnadsstandard i samband med sjukdom eller arbetslöshet. Å andra sidan visar en ny studie på norska data att beroendet av skyddsnätet delvis är kausalt länkat mellan föräldrar och barn, möjligen genom skapandet av normer inom familjer (Dahl m.fl., 2014). Detta skulle alltså kunna innebära intergenerationella cykler i bidragsberoende med en negativ inverkan på social och ekonomisk rörlighet.

Dessa resultat relaterar till tidigare forskning kring vikten av sociala och familjenätverk. Sådana nätverk tenderar att vara viktiga för att hitta arbete, och ger nästan definitionsmässigt barn från en mer gynnsam bakgrund en lättare väg till attraktiva jobb. Studier från både Kanada och Danmark visar också att sannolikheten att barn i vuxen ålder arbetar för samma arbetsgivare som fadern gjort är hög, och särskilt hög bland de med de allra högsta inkomsterna (Corak och Piraino, 2011; Bingley m.fl., 2012). Insatser som syftar till att göra kontakter och sociala nätverk av mindre vikt för tillgången till attraktiva jobb kan därför förväntas öka rörligheten, allt annat lika.

Effekten av sociala nätverk på arbetsmarknadsutfall och intergenerationell rörlighet kan också förstärkas ytterligare av diskriminering utifrån ärvda karaktärsdrag. En stor mängd forskare har ägnat sig åt att försöka identifiera och kvantifiera diskriminering med olika metoder, och vanligtvis funnit att minoriteter och kvinnor utsätts för lönediskriminering.²⁶ Då etnicitet typiskt sett är ett starkt ärftligt karaktärsdrag som också tenderar att korrelera med föräldrars inkomst (till skillnad från kön) kan därför välutformade antidiskrimineringslagar och andra insatser för att motverka osakliga löneskillnader mellan etniska grupper tänkas ha stor effekt på rörligheten. Etnisk och annan diskriminering kan

²⁶ Merparten av denna forskning rör dock USA; se t.ex. Altonji och Blank (1999), Bertrand och Mullainathan (2004), Darity och Mason (1998), Goldin och Rouse (2000), och Lang och Lehmann (2012). Carlsson och Rooth (2007) visar dock att etnisk diskriminering även förekommer på svensk arbetsmarknad.

också tänkas öka på och samspela med boende- och skolsegregation på ett sätt som skadar social och ekonomisk rörlighet (Chetty m.fl., 2014b). Både förekomsten av diskriminering och vikten av sociala nätverk förväntas öka på mindre konkurrensutsatta arbetsmarknader, exempelvis då arbetsgivare har monopsonmakt eller då arbetsmarknaden karaktäriseras av olika friktioner. Interventioner i syfte att minska friktioner och öka arbetsgivares konkurrens om arbetskraften kan därför tänkas öka den intergenerationella rörligheten, allt annat lika.

4 Trender i intergenerationell rörlighet i Sverige

Kunskapsläget om den intergenerationella inkomströrlighetens förändring över tid i Sverige är tyvärr relativt bristfälligt. Björklund m.fl. (2009) dokumenterar visserligen trender i brödrakorrelationer i inkomst, vilka ger en mer övergripande bild av familjebakgrundens betydelse genom att även ta hänsyn till faktorer som inte korrelerar med föräldrars inkomst men delas av syskon (se även Björklund och Jäntti, 2009). Baserat på detta mått finner de en betydande nedgång i familjebakgrundens betydelse för de födda under 1960-talet jämfört med de födda på 1930-talet.

Gällande om och hur *intergenerationella* samband i inkomster i Sverige förändrats över tid så studerar Brandén (2019) söner födda i Sverige 1960–1980 och deras fäder. Resultaten pekar där på att rörligheten ökade markant för män födda under 1970-talet. Vidare beräknar Jonsson m.fl. (2011) intergenerationella samband i hushållsinkomst för personer födda under 1960-talet. De visar på en viss nedgång i IGC medan IGE snarare tycks öka, men då deras inkomstdata är från en relativt kort period med tonvikt på krisåren under 1990-talet är det oklart i vilken utsträckning förändringarna över tid drivs av konjunkturrella faktorer. Av dessa skäl anser vi det vara motiverat att presentera nya analyser på detta område, vilka också täcker en längre tidsperiod.

Dessa tidigare studier analyserar dessutom inte den intergenerationella rörligheten för döttrar eller personer födda utomlands. De säger inte heller något om mödrars betydelse för den intergenerationella rörlighetens utveckling över tid. Detta har ofta motiverats med att kvinnors arbetskraftsdeltagande varit lågt och att deras inkomster därför ger ett dåligt mått på socioekonomisk status. Medan det förvisso stämmer att kvinnors arbetskraftsdeltagande historiskt varit lågt, så är det knappast fallet i Sverige idag. Kvinnors arbetskraftsdeltagande ökade rejält under 1970- och 1980-talet i samband med den tidens familjepolitik. Bland annat byggdes den offentligt finansierade barnomsorgen ut och sambeskattningen av hushåll upphörde, vilket förbättrade incitamenten för mödrar och

kvinnor med högavlönade partners att förvärvsarbeta. Dessutom infördes föräldraförsäkringen, och anställda fick laglig rätt till föräldraledighet. Sammantaget medförde detta att synen på kvinnor som icke-förvärvsarbetande förändrades, och det är naturligtvis högintressant att analysera denna förändring i termer av mödrarnas betydelse för sina barns arbetsmarknadsutfall. Av denna anledning presenterar vi en bred analys av inkomströrligheten för både söner och döttrar, och i relation till såväl föräldrarnas separata inkomster samt den sammantagna föräldrainkomsten.

4.1 Data

Vi använder registerbaserade data från SCB över inkomster, utbildning och familjeförhållanden för hela den svenska befolkningen. Vi har tillgång till inkomstdata från 1968 och framåt, högsta utbildningsnivå, samt länkar mellan alla barn (födda i Sverige 1932 och senare) och deras biologiska föräldrar. För att få rättvisande skattningar av intergenerationell rörlighet i inkomster behöver man observera individers inkomster vid tidigast 30 års ålder, men helst något senare, och gärna som ett genomsnitt över ett flertal år. Med hänsyn till detta kan vi visa på tidstrender för personer födda från och med 1955 till 1980, och samtidigt vara säkra på att trenderna inte drivs av åldersskillnader mellan årskullarna. Som komplement visar vi även skattningar av intergenerationell rörlighet i termer av utbildningsår. Då högsta utbildning kan mätas vid relativt tidig ålder kan vi i denna analys studera något senare årskullar.

Urval. För att skapa urvalet väljs i ett första steg samtliga personer födda 1955–1980, såväl utrikesfödda som personer födda i Sverige, totalt 3 883 159 personer.²⁷ Av dessa saknas information om båda föräldrarna i flergenerationsregistret för 23 procent, vilket innebär att inte någon av föräldrarna varit folkbokförda i Sverige någon gång sedan 1961. Detta kan vid en första anblick tyckas vara ett stort bortfall, men 99,7 procent av denna grupp är född utomlands vilket innebär att den nästintill uteslutande utgörs av personer som invandrat till Sverige utan sina föräldrar. Det innebär dock inte att alla utrikesfödda personer faller bort. Vi kan koppla minst en förälder till nästan var femte utrikesfödd person med hjälp av flergenerationsregistret (drygt 200 000 personer). För personer födda i Sverige kan vi däremot koppla 99,9 procent till åtminstone en av deras föräldrar.

²⁷ Eftersom vi måste kunna approximera urvalspersonernas föräldrars livsinkomster kan vi inte inkludera personer födda före 1955, eftersom deras föräldrar då är för gamla i förhållande till de år som täcks av tillgängliga inkomstdata. Och eftersom vi måste kunna approximera urvalspersonernas livsinkomster kan vi inte använda personer födda efter 1980, då de på motsvarande sätt blir för unga. Vi begränsar därför urvalet till personer födda 1955–1980.

För att kunna skapa ett inkomstmått för föräldrarna vars kvalitet inte varierar över tid, så använder vi oss bara av föräldrar som var minst 18 och högst 37 år gamla när de fick sina barn. Detta medför att urvalet minskar med ytterligare 18 procent, från 2 933 314 till 2 456 765 personer. Slutligen begränsar vi urvalet till personer vars årsinkomst överstiger två prisbasbelopp vid minst två observationsår. I våra huvudanalyser använder vi alltså inga årsinkomster som understiger två prisbasbelopp det aktuella observationsåret.²⁸ Knappt 82 procent av urvalet klarar denna restriktion, vilket ger oss ett slutgiltigt urval på totalt 2 005 186 personer varav drygt 48 procent är kvinnor, samt deras föräldrar.

Etnisk bakgrund. I en del analyser delar vi in urvalet utifrån etnisk bakgrund. Här har vi definierat svensk bakgrund som att man antingen är född i Sverige med minst en förälder som också är född i Sverige, eller att man är född utomlands men båda föräldrarna är födda i Sverige. Analogt har vi definierat utländsk bakgrund som att man antingen är född utomlands med minst en förälder född utomlands, eller att man är född i Sverige men båda föräldrarna är födda utomlands.

Inkomst. För att skatta intergenerationell inkomströrlighet behöver man idealt observera livsinkomster för både föräldra- och barngenerationen, vilket kräver väldigt långa tidsperioder av inkomstdata. I avsaknad av komplett observerade livsinkomster behöver dessa approximeras, vilket är fallet för i stort sett samtliga studier av intergenerationell inkomströrlighet. Eftersom vårt fokus ligger på att skatta rörlighetens utveckling över tid, så är det viktigt att det eventuella mätfel som uppstår när vi approximerar livsinkomsterna inte varierar systematiskt över tidsperioden. En källa till sådan systematisk variation vore t.ex. om vi mätte inkomsterna senare i arbetslivet för tidigare årskullar, eftersom en persons löneutveckling är korrelerad med den slutgiltiga livsinkomsten. Vi måste därför göra en avvägning mellan att å ena sidan approximera livsinkomster så bra som möjligt, och å andra sidan tillse att kvaliteten i dessa approximationer är konstant över tidsperioden.

Vårt inkomstmått är sammansatt av ett antal olika variabler från olika administrativa register, med syftet att ge ett sammanhängande mått på arbetsinkomster i bred bemärkelse. Data är inhämtat från Folk- och Bostadsräkningarna för åren 1970, 1975 och 1980; från Inkomst- och Taxeringsregistret för vissa år mellan 1968–1984²⁹; och från LOUISE mellan 1985–2016.³⁰ Arbetsinkomsterna

²⁸ År 1968 uppgick ett prisbasbelopp till 5 750 kr, medan det 2016 uppgick till 44 300 kr.

²⁹ Vi observerar arbetsinkomster för följande år mellan 1968–1984: 1968, 1970, 1971, 1973, 1975, 1976, 1979, 1980, 1982

³⁰ Även om vi i praktiken sammanställer inkomstuppgifter från ett antal olika dataregister, så har de alla sitt ursprung i Inkomst- och Taxeringsregistret.

har justerats till 2016 års prisnivå och inkluderar bruttolön, inkomst av näringsverksamhet, skattepliktiga förmåner och vissa transfereringar som sjuk- och havandeskapspenning, föräldrapenning för vård av barn och skattepliktig arbets-skadeersättning. Däremot saknar vi data på kapitalinkomster, pensioner och föräldrapenning. Framförallt innebär avsaknaden av data på kapitalinkomster att vi i vår analys fångar intergenerationell rörlighet i termer av arbetsmarknadsinkomster, inklusive en del transfereringar. Detta innebär att vi troligtvis kommer att överskatta rörligheten i toppen av inkomstfördelningen jämfört med studier som inkluderar kapitalinkomster, då dessa är en central komponent i sambandet mellan barns och föräldrars inkomster i den absoluta toppen av inkomstfördelningen (Björklund m.fl., 2012). De sammanfattande rörlighetsmåten (t.ex. IGE) bör dock inte påverkas nämnvärt av detta.

I ett första steg approximerar vi varje förälders livsinkomst med genomsnittet av deras individuella årsinkomster i åldersspannet 52–58 år.³¹ Därefter logariteras livsinkomsterna (eller genomsnittet av dem i de fall vi observerar båda föräldrarna) när vi skattar IGE och IGC. När vi skattar IGR rangordnar vi de approximerade livsinkomsterna från 0 (lägst inkomst) till 100 (högst inkomst) inom deras barns födelseår och kön.

För barngenerationen använder vi årsinkomster mellan 30–36 års ålder, vilket är en något lägre ålder än optimalt. Detta innebär att vi troligtvis överskattar nivån på den intergenerationella rörligheten något. Men eftersom vi använder samma åldersspann för samtliga årskullar så bör trenderna vara korrekt skattade, givet att informationsvärdet av inkomster i detta åldersspann är konstant över tid. Skälet att vi väljer ett något tidigare åldersspann än optimalt är förstas för att kunna observera en så lång tidsperiod som möjligt. I övrigt gör vi på samma sätt som för föräldrarna: när vi skattar IGE och IGC så logariterar vi livsinkomsterna, och när vi skattar IGR så rangordnar vi dem inom barnens födelseår och kön.

Figur 1 visar inkomstspredningen över tid för vårt inkomstmått och urval. Ginikoefficienten, som figuren visar, är det vanligaste måttet för att mäta spridningen i en inkomstfördelning när målet är att säga något om ojämlikhet. Den antar ett värde mellan 0 och 1 där 0 innebär ”perfekt jämlikhet” (alla har exakt samma inkomstnivå), och 1 innebär ”perfekt ojämlikhet” (en person har all inkomst).

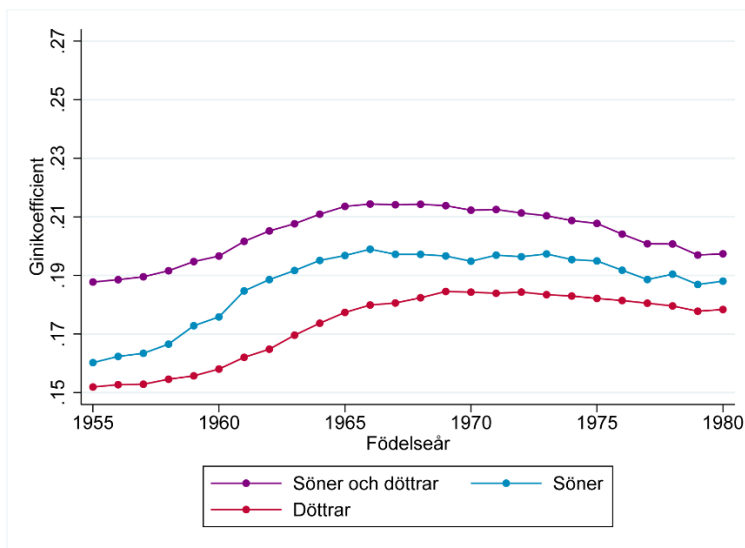
³¹ Om en årsinkomst är lägre än två prisbasbelopp betraktas denna inkomstobservation som saknad. Vi lägger på denna restriktion för att extremt låga årsinkomster ofta är övergående, och känsliga för hur diverse förmåner och deras ersättningsnivåer förändrats över tid. Sammantaget innebär det att extremt låga inkomster ofta är missvisande i relation till personens faktiska livsinkomst. Denna restriktion minskar volatiliteten i IGE och IGC över tid, men har ingen skönjbar effekt på rankbaserade analyser.

För barngenerationen kan vi se att spridningen initialt stiger, för att sedan hålla sig på en konstant nivå fram till 1975 års årskull då spridningen faller något. Det är viktigt att beakta att figurerna visar spridningen sett till *födelseår*, och att dessa inkomster i praktiken mäts 30–36 år senare än vad figurens x-axel visar.³² Ökningen av spridningen under den första halvan av analysperioden hänger således samman med den tidigare väldokumenterade ökningen av löne- och inkomstskillnaderna under 1990-talet (Domeij och Flodén, 2010).

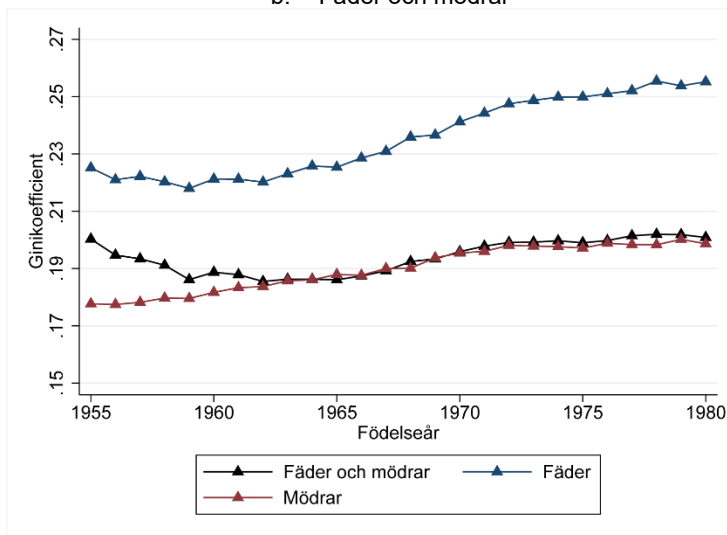
³² Som exempel mäts inkomsterna för de födda 1955 mellan åren 1985 och 1991, medan inkomsterna för de födda 1965, då skillnaderna upphör att öka, mäts mellan åren 1995 och 2001.

Figur 1 Inkomstspridningens utveckling för våra urval, födda 1955–1980

a. Söner och döttrar

b. Fäder och mödrar

Not. Figurerna visar inkomstspridningen (mätt som Ginikoefficienter) för vårt urval. Delfigur a visar spridningen i sönernas och döttrarnas inkomster separat, samt för den sammanslagna fördelningen av både söners och döttrars inkomster. Delfigur b visar spridningen för föräldrarnas inkomster separat, samt för föräldrarnas genomsnittsinkomst (d.v.s. genomsnittet av moderns och faderns inkomst).

Fokuserar vi sedan på söner och döttrar separat så ser vi att spridningen i respektive fördelning följer i stort sett samma utveckling, men även att spridningen bland sönernas inkomster generellt sett är högre. För beräkningar av IGC och IGR har detta ingen mekanisk effekt för nivån på den intergenerationella rörligheten, men för beräkningar av IGE kan vi förvänta oss något högre skattningar av sönernas IGE jämfört med döttrarnas, allt annat lika.

Föräldrarna är kronologiskt inordnade efter sina barns födelseår, och spridningen bland fädernas och mödrarnas sammanlagda inkomster minskar initialt för årskullar födda under andra halvan av 1950-talet. Därefter håller sig spridningen på en förhållandevis stabil nivå fram till årskullen född 1965, varefter den ökar trendmässigt under resten av tidsperioden. Tittar vi däremot på mödrar och fäder separat så ser vi att spridningen bland fädernas inkomster är betydligt högre under hela tidsperioden, och att den initiala minskningen av spridningen i föräldrarnas genomsnittsinkomst troligen drivs av att spridningen i fädernas inkomster minskade.

Vidare är det viktigt att notera att den gemensamma fördelningen av sönernas och döttrarnas (individuella) inkomster uppvisar en större spridning än de köns-specifika fördelningarna. Det huvudsakliga skälet till detta är att inkomstspridningen i de separata inkomstfördelningarna endast speglar spridningen inom respektive kön, och alltså bortser ifrån spridningen mellan könen som kommer sig av att söner och döttrar i genomsnitt har olika inkomstnivåer. När vi däremot beräknar spridningen i föräldrarnas genomsnittsinkomster så resulterar detta i en spridning i nivå med spridningen i enbart mödrarnas inkomster. Huruvida den intergenerationella rörligheten beräknas separat för söner/döttrar eller fäder/mödrar har således potentiellt sett en stor betydelse. Vi kommer att återkomma till detta senare i rapporten när vi presenterar resultaten av våra beräkningar.

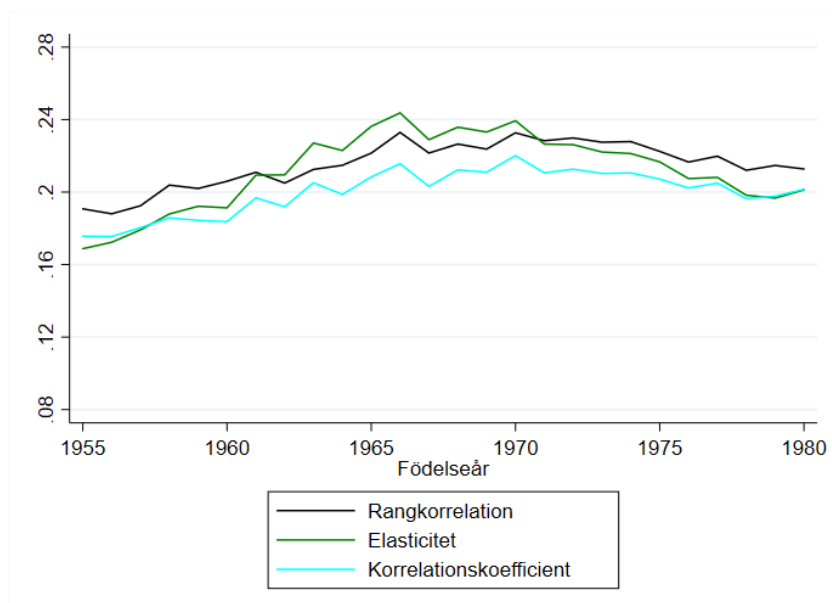
4.2 Resultat

Figurerna nedan visar de viktigaste resultaten från våra analyser. Vi börjar med att studera rörlighetens utveckling oberoende av kön, baserat på tre olika mått – rangkorrelationen, elasticiteten och korrelationskoefficienten – vilka på olika sätt korregerar för förändringar i inkomstspridningen (se avsnitt 2). Notera igen att y-axeln mäter *persistens* och att ett högre värde innebär lägre rörlighet, och vice versa.

Figur 2 visar att rörligheten enligt samtliga tre mått minskade för de födda 1965–1970 jämfört med de födda på 1950-talet. För de födda under 1970-talet syns sedan en successiv ökning av rörligheten. Om vi jämför de tidigaste med de senaste årskullarna tycks dock rörligheten sammantaget ha minskat något under

tidsperioden. Vidare ger de tre olika måtten en förhållandevis samstämmig bild av utvecklingen, även om såväl den inledande minskningen som den efterföljande ökningen är något kraftigare för elasticiteten, vilket antyder att dessa förändringar delvis drivs av förändringar i inkomstspridningen. Då barnens inkomster mäts vid 30–36 års ålder sammanfaller exempelvis den inledande ökningen med 1990-talets relativt kraftiga ökning av inkomstspridningen. De övriga två måtten visar på en nästan identisk trend över tid, även om rangkorrelationen ligger på en något högre nivå än korrelationskoefficienten.

Figur 2 Olika mått på intergenerationell rörlighet, födda 1955–1980

Not. Figuren visar sambanden mellan barns (både söner och döttrar) och föräldrars inkomster (genomsnittet av faderns och moderns separata inkomster), i termer av tre olika mått: rangkorrelationen, intergenerationell elasticiteten och korrelationskoefficienten. Högre värden på y-axeln indikerar lägre intergenerationell rörlighet, och vice versa.

4.2.1 Skillnader avseende kön och utländsk bakgrund

Även om föregående analys inte visar på några dramatiska förändringar av den intergenerationella rörligheten generellt, så kan rörligheten tänkas ha förändrats på andra sätt för olika delgrupper av befolkningen. När vi nedan studerar rörligheten för olika grupper fokuserar vi på rangbaserade mått, då dessa lämpar sig

väl för olika typer av gruppjämförelser (Chetty m.fl., 2014b).³³ I Figur 3 visar vi hur rangkorrelationen förändrats över tid separat för söner och döttrar.

För söner påminner trenden om den i Figur 2. Den inledande minskningen av rörligheten är dock något svagare och den avslutande ökningen något kraftigare, vilket leder till en viss nettoökning av rörligheten för söner sett över hela tidsperioden. För döttrar är bilden en annan. De visar på en successiv ökning av sambandet mellan den egna och deras föräldrars inkomstrang som sträcker sig över hela studieperioden. Således har den intergenerationella rörligheten enligt detta mått fallit för döttrar. Sammantaget medför detta en tidsmässig konvergens mellan könen: för årskullarna födda på 1950-talet var den intergenerationella rörligheten betydligt lägre för män än för kvinnor, medan den för årskullarna födda i slutet av 1970-talet låg på ungefär samma nivå.

Vi har tyvärr inte utrymme att i denna rapport undersöka specifika förklaringar till dessa förändringar. Det är dock troligt att den minskande rörligheten för döttrar främst är ett resultat av kvinnors successivt ökade arbetsmarknadsdeltagande och breddade karriärmöjligheter. Andelen kvinnor har till exempel stadigt ökat på universitetens prestigeutbildningar (läkarexamen, juristlinjen, etc.) och fler kvinnor återfinns i höginkomstyrken. Det tycks dock inte finnas någon koppling mellan de olikartade förändringarna i rörligheten könen emellan och inkomstskillnadernas förändring, då spridningen i arbetsinkomster förändrades på ett relativt likartat sätt för kvinnor och män i vårt urval (se Figur 1a).

I analyserna ovan har vi relaterat barns inkomster i vuxen ålder till deras föräldrars *genomsnittliga* inkomst. I Figur 4 fokuserar vi istället på fäders och mödrars inkomster separat. När vi endast tar hänsyn till fädernas inkomst ser vi att minskningen av döttrarnas rörlighet är betydligt svagare, medan ökningen av sönerns rörlighet är betydligt kraftigare än i analyserna ovan. Därmed stämmer våra resultat väl överens med resultaten i Brandén (2019), som finner att sambandet mellan söners och fäders inkomster föll kraftigt för årskullar födda under 1970-talet. Vidare är just intergenerationell rörlighet med avseende på enbart fäders och söners inkomster det som traditionellt sett studerats, och som de flesta länderjämförelser och översikter är baserade på (t.ex. i Tabell 1 ovan). Vi kan även se att kopplingen mellan fäders och söners inkomster är starkare än den mellan fäders och döttrars inkomster, även om denna skillnad minskat över tid.

Relativt moderns inkomst råder det omvända förhållandet; sambandet är här starkare med döttrarnas än sönerns inkomst över hela tidsperioden. En ytterligare skillnad är att i relation till mödrars inkomst så har de intergenerationella

³³ Ytterligare ett argument för att använda sig av rangbaserade mått är att de har visat sig vara mindre känsliga för diverse mätproblem när det gäller att uppskatta individers livsinkomster baserat på ett fåtal årliga inkomstobservationer.

inkomstsambanden förstärkts kraftigt över tid för både söner och döttrar, om än från relativt låga nivåer. I ren statistisk mening kan man alltså säga att fäders inkomster över tid spelar allt mindre roll, och mödrars inkomst allt större, för deras barns inkomster. Tolkningen av denna utveckling är emellertid inte helt uppenbar. Det kan förstås vara så att det är mödrars inkomst *per se* som lett till att de fått en större betydelse för sina barns arbetsmarknadsutfall, exempelvis genom att möjliggöra boende i närheten av bra skolor, inköp av böcker och datorer, samt andra typer av humankapitalinvesteringar. Men det är samtidigt obestridligt att kvinnors inkomster, i takt med deras ökade arbetskraftsdeltagande, bättre kommit att återspegla deras faktiska humankapital. Detta innebär att åtminstone en del av mödrarnas ökade betydelse för sina barns utfall har sin grund i att deras faktiska inkomster bättre återspeglar deras egentliga inkomstpotsential (se även Holmlund, 2019).³⁴

Figur 5 visar utvecklingen för söner och döttrar med svensk respektive utländsk bakgrund. För de med utländsk bakgrund är dock urvalen relativt små och datakvaliteten mer osäker (framför allt vad gäller deras föräldrars inkomster), varför skattningarna är baserade på löpande genomsnitt över tre årskullar.

När vi endast fokuserar på de med svensk bakgrund är mönstret i stora drag detsamma som det i Figur 2, vilket inte är överraskande då dessa utgör huvuddelen av dataunderlaget. För gruppen med utländsk bakgrund påminner trenderna för både söner och döttrar om den generella bilden i början av tidsperioden. Men från och med årskullarna födda i slutet av 1960-talet och senare ser vi dock en markant skillnad i utvecklingen; rörligheten för döttrar med utländsk bakgrund stabiliseras på en betydligt högre nivå än den för de med svensk bakgrund, medan den för söner med utländsk bakgrund ökar relativt kraftigt.

På liknande sätt som för de med svensk bakgrund ser vi att rörligheten för söner och döttrar konvergerar över tid och befinner sig på en likvärdig nivå för de sista årskullarna. Dock är nivån på rörligheten i periodens slutskede betydligt högre för de med utländsk än för de med svensk bakgrund.

Det finns dock flera skäl till att inte dra för långtgående slutsatser utifrån dessa resultat. Dataunderlaget för de med utländsk bakgrund är relativt litet, vilket avspeglar sig i den relativt stora statistiska osäkerheten i skattningarna. Dessutom har gruppens sammansättning förändrats över tid, exempelvis i termer

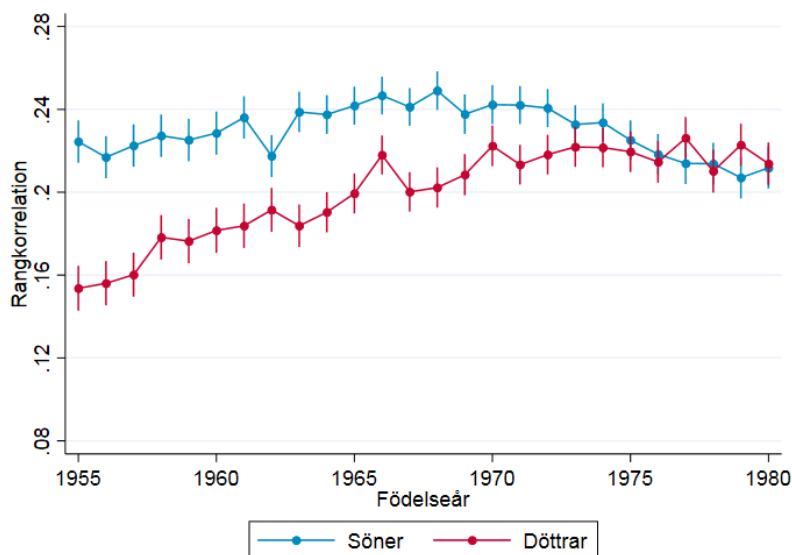
³⁴ En annan tänkbar förklaring till mödrarnas ökade betydelse för sina barns inkomster är att selektionen av mödrar in på arbetsmarknaden förändrats över tid. I våra data kan vi förvisso observera en sådan förändring: för årskullen född 1955 ingår drygt 49 000 mödrar och 65 000 fäder i vårt urval, att jämföra med årskullen född 1980 där motsvarande siffror är 62 000 mödrar och 66 000 fäder. Vi anser dock att denna ökning i arbetskraftsdeltagande bland mödrarna är relativt modest jämfört med mödrarnas ökade betydelse för sina barns inkomster. Vidare är det inte uppenbart om och i så fall i vilken riktning selektionen påverkar den skattade rörligheten.

av ursprungsländer, andel flyktinginvandring, invandringsålder, och så vidare. Exempelvis var Finland det vanligaste födelselandet utanför Sverige för personer med utländsk bakgrund födda mellan 1955–1960 (26 procent), medan det för personer födda 1975–1980 var Bosnien och Iran (7 procent respektive 5 procent). Detta innebär att vi i viss utsträckning jämför äpplen med päron när vi jämför olika årskullar med utländsk bakgrund, i bemärkelsen att förändringarna (eller avsaknaden av dem) som vi ser över tid mycket väl kan vara ett resultat av att gruppens sammansättning förändras snarare än underliggande samhällsliga förändringar.³⁵

Sammanfattningsvis visar våra resultat att den intergenerationella rörligheten minskat något sett över hela tidsperioden, men också att denna minskning innefattar en betydande heterogenitet i utvecklingen för olika grupper. Exempelvis har sambandet mellan fäders och söners inkomster minskat, medan sambandet med döttrars inkomster ökat. För mödrar finner vi däremot att betydelsen av deras inkomster har ökat för både söners och döttrars inkomster. Vi finner också att rörligheten för män och kvinnor konvergerat; kvinnor som föddes på 1950-talet upplevde en betydligt högre rörlighet än män, medan kvinnor och män födda 1975 och senare i stort sett upplevde samma rörlighet. Sammantaget innebär detta att inkomströrligheten för kvinnor minskat medan den ökat för män, samt att betydelsen av mödrars inkomster ökat i takt med kvinnors ökade deltagande och förbättrade möjligheter på arbetsmarknaden.

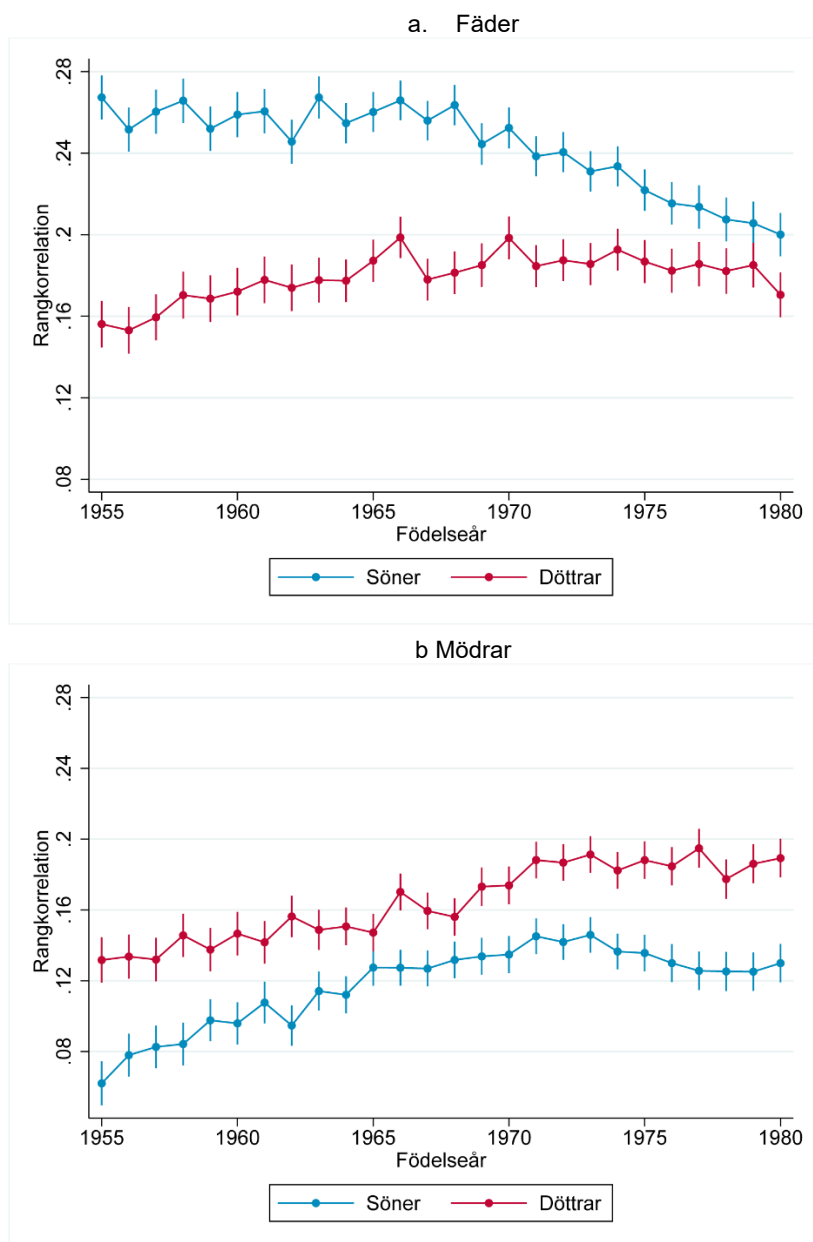
³⁵ I Figur A4 i appendix visar vi också att föräldrarnas genomsnittliga utbildningslängd ökat över tid för personer med utländsk bakgrund, vilket delvis speglar förändringar i gruppens sammansättning gällande föräldrarnas födelseland. Könssammansättningen förändras dock inte nämnvärt.

Figur 3 Intergenerationell rörlighet för söner och döttrar, födda 1955–1980

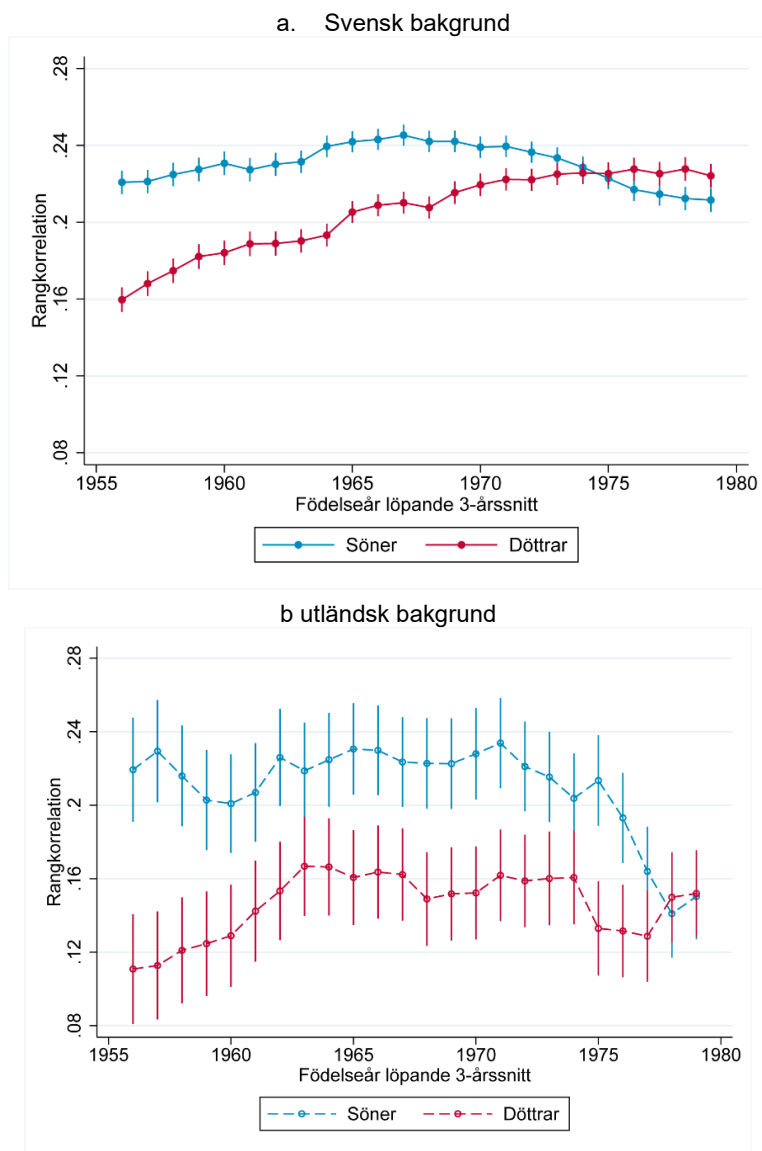
Not. Figuren visar sambanden mellan söners respektive döttrars inkomster och föräldrars inkomst (genomsnittet av faderns och moderns separata inkomster), i termer av rangkorrelation. Högre värden på y-axeln indikerar lägre intergenerationell rörlighet, och vice versa. De vertikala linjerna markerar 95-procentiga konfidensintervall. Standardfelen är klustrade på mödrarna.

Figur 4 Intergenerationell rörlighet relativt fäders och mödrars separata inkomster, födda 1955–1980

Not. Figuren visar sambanden mellan söners respektive döttrars inkomster och fäders (delfigur a) respektive mödrars (delfigur b) inkomster i termer av rangkorrelation. Högre värden på y-axeln indikerar lägre intergenerationell rörlighet, och vice versa. De vertikala linjerna markerar 95-procentiga konfidensintervall. Standardfelen är klustrade på mödrarna

Figur 5 Intergenerationell rörlighet för personer med svensk respektive utländsk bakgrund, födda 1955–198

Not. Figuren visar sambanden mellan föräldrars inkomster (genomsnittet av faderns och moderns separata inkomster) och söners respektive döttrars inkomster i termer av rangkorrelation, separat för de med svensk (delfigur a) och utländsk (delfigur b) bakgrund. Högre värden på y-axeln indikerar lägre intergenerationell rörlighet, och vice versa. De vertikala linjerna markerar 95-procentiga konfidensintervall. Standardfelen är klustrade på mödrarna.

4.2.2 Rörligheten i olika delar av inkomstfördelningen

I stället för att fokusera på olika demografiska grupper illustrerar Figur 6 hur rörligheten ser ut i olika delar av inkomstfördelningen. Separat för söner och döttrar visas genomsnittlig inkomstrang givet föräldrarnas rangposition (i föräldrarnas inkomstfördelning). För att urskilja förändringar över tid jämförs studieperiodens första årskullar (födda 1955–1960, svarta prickar) med de sista (födda 1975–1980, vita prickar). Ju större skillnaden i inkomstrang är mellan de med låga och höga föräldrainkomster, dvs. ju brantare lutning på den kurva som skattningarna avbildar, desto lägre är den intergenerationella rörligheten. Statistiskt signifikanta skillnader mellan födelseårsgrupperna är markerade med ett kors i figurens nedre del.

För både söner och döttrar kan vi se att lutningen på den kurva skattningarna utgör är som brantast i toppen, vilket indikerar ett starkare beroende av föräldrars inkomst och således lägre intergenerationell rörlighet i toppen av fördelningen. Detta icke-linjära mönster är i linje med tidigare forskning (t.ex. Björklund m.fl., 2012). För söner framgår det dock att inga större förändringar skett över tid. Det som möjligtvis kan urskiljas är att rörligheten i den absoluta toppen ökat marginellt.³⁶ För döttrarna är förändringarna större och i linje med vad vi sett ovan. Dessa förändringar avspeglas i en lägre rörlighet både för de med låga föräldrainkomster och för de med de högsta föräldrainkomsterna. Med andra ord har det blivit svårare för döttrar med låga föräldrainkomster att röra sig uppåt i inkomstfördelningen, samtidigt som det blivit lättare för döttrar med höga föräldrainkomster att hålla sig kvar i toppen. Storleksmässigt tycks också förändringen över tid vara som störst i toppen av fördelningen; de döttrar vars föräldrar hade de högsta inkomsterna förbättrade sin genomsnittliga position i inkomstfördelningen med ungefär fem percentiler under tidsperioden.

En annan illustration av hur rörligheten ser ut i olika delar av inkomstfördelningen ges av så kallade transitionsandelar (benämns också ibland transitions sannolikheter). I Figur 7 har vi delat upp respektive årskulls inkomstfördelning i fem lika stora delar, dvs. kvintiler. Delfigur 7a visar andelen med en inkomst i den översta femtedelen givet att ens föräldrars inkomst låg i den nedersta femtedelen, medan delfigur 7b visar andelen av samma individer som blev kvar i botten av fördelningen. Om föräldrars och barns inkomster vore statistiskt oberoende skulle dessa andelar vara 0.2 för alla årskullar.

Andelen söner som rör sig från botten till toppen av fördelningen är i stora drag oförändrad över tid, medan den minskat något för döttrar (delfigur 7a). För

³⁶ Då vi inte har tillgång till kapitalinkomster så överskattar vi troligtvis rörligheten i den översta delen av inkomstfördelningen (Björklund m.fl., 2012). Man bör därför tolka detta resultat med försiktighet.

såväl söner som döttrar är andelen runt 0.12-0.13 för de senaste årskullarna, och således betydligt lägre än 0.2. Vi ser också att andelen som blir kvar i botten av fördelningen (delfigur 7b) är betydligt högre än 0.2 och dessutom har ökat över tid, för både söner och döttrar. Det är notabelt att vi ser denna tendens till minskad rörlighet i botten av fördelningen för sönerna, då den generella bilden ju inte antydde någon minskad rörlighet (se Figur 3). Även om förändringen inte är särskilt stor, så är den i linje med forskning från Norge som visat att rörligheten i botten av inkomstfördelningen minskat (för män) samtidigt som den är oförändrad sett över hela fördelningen (Markussen och Roed, 2017).

Avslutningsvis visar delfigur 7c andelen av de med föräldrar i toppen av inkomstfördelningen (dvs. i översta femtedelen) som själva återfanns i toppen. För såväl söner som döttrar är denna andel betydligt högre än 0.2, men i linje med de övergripande måtten ser vi också en tidsmässig konvergens mellan könen. Över tid ökar andelen för döttrar medan den minskar för söner, och för de sista årskullarna ligger den på cirka 0.34 för båda könen.

4.2.3 Kompletterings- och känslighetsanalyser

Vi har även genomfört ett antal kompletterande analyser, av vilka de viktigaste illustreras grafiskt i rapportens bilaga. Figur A1 visar kopplingen mellan föräldrars inkomstrang och barns utbildningslängd.³⁷ Detta mått bör inte förväxlas med utbildningsrörlighet, och är inte heller ett vedertaget mått på intergenerationell rörlighet. Däremot möjliggör användandet av barns utbildning som utfall att vi kan analysera årskullar födda en bit in på 1980-talet och därmed få en fingervisning om den framtida utvecklingen. Sett till detta alternativa mått har rörligheten ökat över tid för båda könen. Skattningarna kan tolkas som att söner födda på 1950-talet vars föräldrar hade de högsta inkomsterna, i genomsnitt hade två och ett halvt års längre utbildning än de vars föräldrar hade de lägsta inkomsterna. Denna skillnad minskade till två års längre utbildning i slutet av tidsperioden. Förändringen över tid är likartad men av mindre storlek för döttrarna. Utvecklingen under senare delen av tidsperioden är förhållandevis stabil för båda könen, vilket antyder att inga dramatiska omvälvningar bör ha skett för de årskullar födda på 1980-talet som vi inte observerade i inkomströrlighetsanalyserna. Dessa resultat bör dock tolkas med försiktighet, då utbildningslängden som sådan inte säger något om vare sig utbildningens kvalitet eller inriktning.

³⁷ Utbildningsnivåerna är omvandlade till utbildningsår på följande sätt: gamla grundskolan = 7 år; nya grundskolan och realskolan = 9 år; gymnasial utbildning högst 2 år = 10,5 år; 3-årigt gymnasium = 12 år; eftergymnasial utbildning kortare än 3 år = 14 år; eftergymnasial utbildning 3 år eller längre = 16 år; forskarutbildning = 20 år.

Även när det gäller kopplingen mellan föräldrars inkomst och barns utbildning ser vi dock intressanta skillnader när vi analyserar fäders och mödrars inkomst separat. Relativt fäders inkomst ser vi en kraftig försvagning av sambandet med barns utbildning över tid för båda könen. Relativt mödrars inkomst, å andra sidan, ser vi en viss ökning av sambandet för både söner och döttrar.

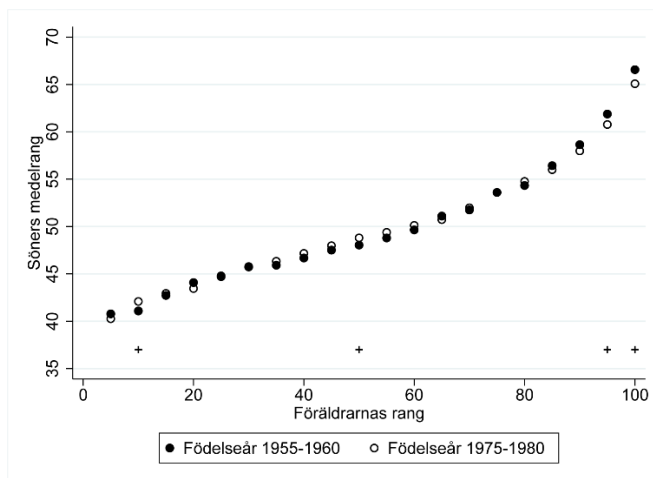
Vi har även analyserat huruvida våra huvudresultat är känsliga för åldern då barngenerationens inkomster observeras. Som diskuterats i avsnitt 2 så bör inkomster helst mätas som flerårsgenomsnitt av årsinkomster runt 40 års ålder för att approximera individers livsinkomster så bra som möjligt.

För att kunna studera en längre tidsperiod valde vi dock att fokusera på inkomster vid en något tidigare ålder. Figur A2 visar inkomströrligheten då barnens inkomster mäts som treårsgenomsnitt vid 29–31, 34–36 och 39–41 års ålder. Kvalitativt sett påminner trenderna vi ser om de i Figur 3 då inkomsterna observeras mellan 30–36 års ålder för både söner och döttrar. För söner är det dock extra tydligt att nivån på rörligheten tenderar att överskattas kraftigt då inkomsten mäts vid en för tidig ålder.

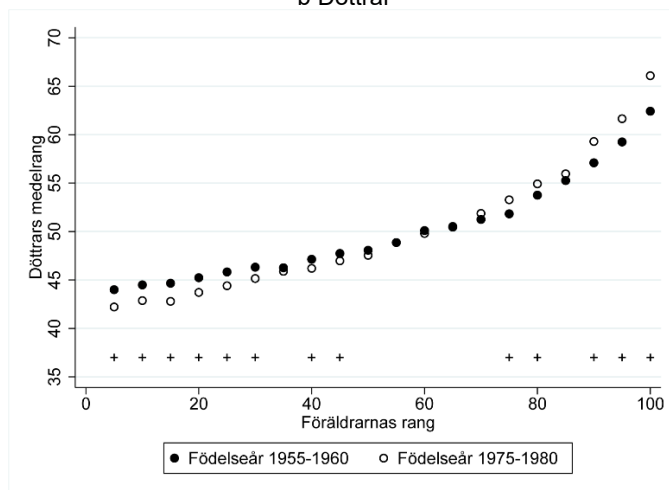
Avslutningsvis har vi studerat huruvida de trender vi ser skulle kunna påverkas av förändringar i föräldrainskomstmåttet över tid. Som diskuterats i avsnitt 4.1 så har vi årsvisa inkomstdata från och med 1985, men endast för vissa år dessförinnan. Detta innebär att vi observerar fler enskilda årsinkomster för föräldrarna till de senare årskullarna än för de tidigare. Detta skulle kunna leda till en successivt bättre approximation av föräldrars livsinkomst över tid, och i sin tur en falsk bild av en minskad rörlighet. I Figur A3 korrigerar vi för detta genom att basera föräldrarnas inkomst på exakt lika många årsinkomster för varje årskull. Detta åstadkommer vi genom att expandera mönstret av saknade observationsår till hela tidsperioden. Resultaten är dock i stora drag oförändrade jämfört med vår huvudanalys.

Figur 6 Genomsnittlig rankposition i inkomst givet föräldrarnas rankposition

a. Söner

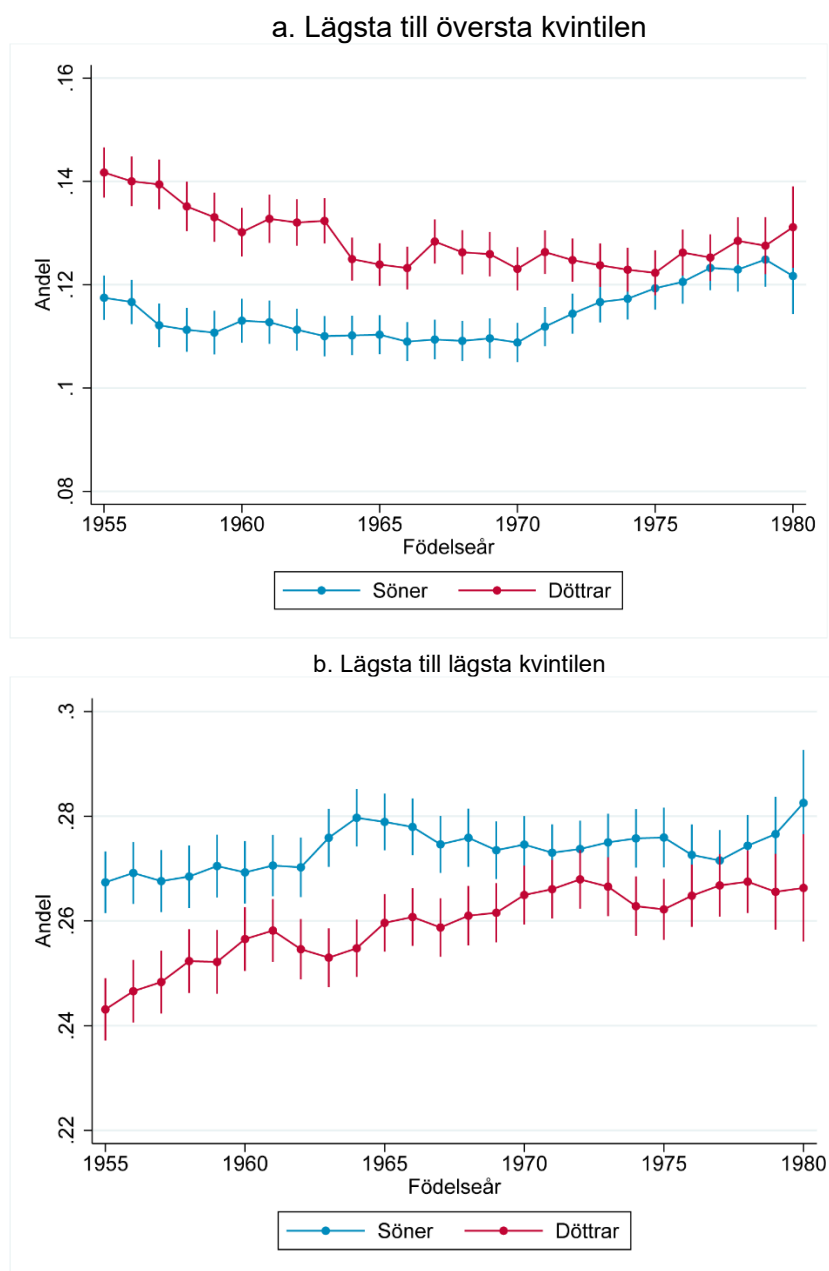

b Döttrar

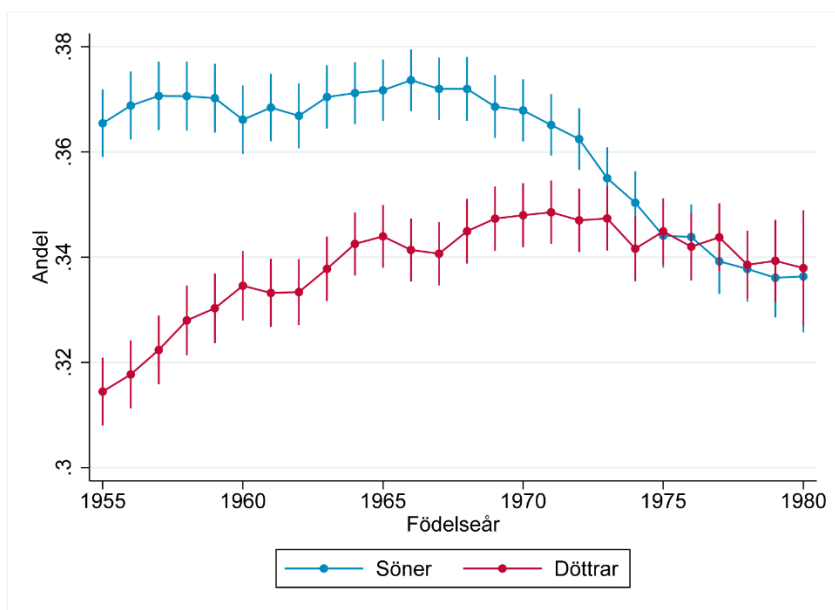

Not. Figuren visar söners (delfigur a) respektive döttrars (delfigur b) genomsnittliga inkomstpercentil betingat på deras föräldrars inkomstpercentil. Fyllda (svarta) prickar indikerar årskullarna födda 1955–1960, medan tomma (vita) prickar indikerar årskullar födda 1975–1980, och varje prick representerar 5 percentiler. Ett kors i figurens botten indikerar statistiskt signifikant skillnad mellan de båda årskullsgrupperna vid respektive percentil (p -värde $\leq 0,05$). Standardfelen är klustrade på mödrarna

Figur 7 Transitionsandelar, födda 1955–1980

c. Översta till översta kvintilen

5 Slutsatser och framåtblick

Denna rapport ger en översikt av forskningen kring intergenerationell rörlighet, och presenterar nya beräkningar av inkomströrlighetens utveckling över tid i Sverige. Forskningsområdet som rapporten behandlar består dels av *deskriptiva* studier, vilka syftar till att mäta rörligheten och analysera hur den skiljer sig åt mellan länder och över tid, dels av *kausala* studier, vilka syftar till att identifiera rörlighetens bakomliggande mekanismer.

Den deskriptiva forskningen har bland annat visat att skillnader mellan barn med olika familjebakgrund växer fram redan i unga år, att graden av intergenerationell rörlighet varierar mellan (och inom) länder, samt att rörligheten tenderar att vara högre i länder med mindre inkomstskillnader. I linje med detta samband indikerar forskningen också att inkomströrligheten är högre i Sverige och de andra nordiska länderna än i andra jämförbara länder.

Resultat som dessa har väglett forskning kring rörlighetens bakomliggande mekanismer. Vi fokuserade här på faktorer inom fyra områden: de tidiga åren och förskolan; bostadsområden och segregation; skolan och skolsystem; och arbetsmarknaden, skatte- och transfereringssystem. Trots svårigheterna dessa typer av kausala studier är behäftade med, så ger forskningen ändå en relativt

tydlig bild av hur åtminstone vissa institutionella och andra faktorer påverkar den intergenerationella rörligheten.

Exempelvis verkar en förskola av god kvalitet – framför allt för barn i familjer med sämre socioekonomiska förutsättningar – kunna öka rörligheten, medan tidig nivågruppering i skolan tycks minska den. Tillsammans med en rad studier som visat att diverse hälsochocker i unga år kan ha stora långsiktiga effekter har dessa typer av resultat riktat huvudfokus på utbildningsinsatser och andra åtgärder som främst påverkar unga barn.

När det gäller vissa frågor, även rent deskriptiva sådana, är dock kunskapsläget mer bristfälligt. Till exempel råder för de flesta länder fortfarande relativt stor osäkerhet kring om och hur inkomströrligheten förändrats sedan andra halvan av 1900-talet. Motstridiga resultat har presenterats för huruvida rörligheten minskat eller ökat i USA under de senaste årtiondena, och för Sverige vet vi relativt lite kring inkomströrlighetens utveckling i modern tid. Denna brist har främst sin grund i de stränga datakrav som analyser av tidstrender i intergenerationell inkomströrlighet är behäftade med.

För Sverige möjliggör dock datasituationen sådana studier. Som komplement presenterar vi därför nya analyser av inkomströrlighetens utveckling för svenska årskullar födda 1955–1980. I dessa analyser har vi fokuserat på att få en så korrekt bild av *utvecklingen över tid* som möjligt, och utifrån denna prioritering definierat vår urvalsram och vårt inkomstbegrepp. Detta medför att vi troligtvis överskattar rörlighetens nivå, dock på ett konsekvent sätt för alla årskullar.³⁸ Vi finner att rörligheten minskade fram till årskullen född 1967, och att den därefter ökade något för de födda efter 1970, vilket sammantaget innebär att rörligheten inte förändrats särskilt mycket sett över hela tidsperioden. Men när vi studerar utvecklingen för män och kvinnor separat visar det sig att den intergenerationella rörligheten minskat avsevärt för kvinnor, medan den för män ökat något.

I våra huvudanalyser relaterar vi barns inkomster i vuxen ålder till deras föräldrars sammantagna inkomst, men vi presenterar även analyser av rörligheten relativt fäders och mödrars separata inkomster. Dessa visar att sambandet mellan fäders och söners inkomster minskat, medan sambandet med döttrars inkomster ökat. För mödrar finner vi däremot att betydelsen av deras inkomster har ökat för både söners och döttrars inkomster. Detta innebär att den intergenerationella rörligheten för män och kvinnor konvergerat över tid; kvinnor som föddes på 1950-talet upplevde en betydligt högre rörlighet än män och betydelsen av deras

³⁸ Skälet att vi överskattar rörlighetens nivå är att vi valt att observera barngenerationens inkomster mellan 30–35 års ålder för alla årskullar, vilket är något tidigt i livet för att få en korrekt uppskattning av livsinkomsten (se figur A2 i appendix). Om vi observerat inkomsterna vid en högre ålder så hade vi dock inte kunnat inkludera lika många årskullar.

mödrars inkomster var relativt liten. Kvinnor och män födda 1975 och senare upplevde däremot ungefär samma grad av rörlighet, och sambandet mellan deras egna och deras mödrars inkomster var betydligt starkare. Våra analyser visar att det kan vara viktigt att ta hänsyn till båda föräldrarnas inkomst – åtminstone som ett komplement till det traditionella fader-son-inkomstsambandet – vid studier av trender i intergenerationella samband som sträcker sig över perioder då könsrollerna på arbetsmarknaden förändras.

Huruvida kvinnors minskade rörlighet ska ses som något problematiskt är dock inte självklart; den hänger säkerligen ihop med kvinnors generellt sett ökade arbetsmarknadsdeltagande och breddade karriärvägar. För årskullarna vi studerar har andelen kvinnor som söker sig till högre utbildning, prestigeyrken, chefspositioner och liknande trendmässigt ökat. Då det är välbelagt att familjebakgrunden har betydelse för sådana val är det inte överraskande att inkomströrligheten minskar som en konsekvens av sådana trender. Vidare har denna utveckling också medfört att kvinnors arbetsmarknadsinkomster successivt kommit att bättre återspegla deras faktiska produktionskapacitet. Detta innebär att inkomsterna över tid blivit mer informativa om faktorer som är betydelsefulla för nivån på den intergenerationella rörligheten. Därmed kan kvinnornas minskade inkomströrlighet delvis också tolkas som att mätfelet av deras sanna inkomstpoteential minskat över tid.

Vi studerar även hur rörligheten ser ut och har förändrats i olika delar av inkomstfördelningen, samt huruvida den skiljer sig åt för de med svensk och utländsk bakgrund. I linje med den generella bilden finner vi inga slående förändringar av rörligheten i olika delar av fördelningen för söner, även om vissa av resultaten antyder en ökning av risken att ärva sina föräldrars inkomstposition för de längst ner i fördelningen. För döttrarna finner vi att rörligheten minskat i såväl den övre som den lägre delen av fördelningen. Analyserna med avseende på etnisk bakgrund visar inga signifikanta skillnader relativt befolkningen i stort, även om kvaliteten på data är för osäker för att studera dessa grupper på djupet.

Under tidsperioden då barngenerationens inkomster mäts, dvs. 1985–2016, ökade inkomstskillnaderna i Sverige. Detta tycks dock inte ha återspeglats i någon större, trendmässig nedgång av inkomströrligheten. Visserligen ser vi en liten minskning av rörligheten för de vars inkomster mäts under 1990-talet, vilket var en period då också inkomstskillnaderna växte relativt kraftigt. Men att döma av efterföljande årskullar tycks denna minskande rörlighet dock främst ha varit ett temporärt fenomen. En möjlig tolkning är att rörligheten delvis varierar med konjunkturen och att allvarliga ekonomiska kriser är särskilt ofördelaktiga för de som vuxit upp i familjer med låg socioekonomisk status.

Denna diskussion kretsar dock kring ett samband mellan rörligheten och inkomstskillnader då barngenerationen nått vuxen ålder. Nationalekonomisk teori gör dock gällande att en ökad inkomstspridning stärker föräldrars incitament att på olika sätt investera i sina barn, och därmed att det främst är inkomstspridningen under barnens uppväxt som spelar roll för rörligheten (Becker och Tomes, 1979; Solon, 2004). Detta tar exempelvis Brandén (2019) i beaktande och studerar sambandet mellan intergenerationell rörlighet och regionala inkomstskillnader under uppväxtåren. Han finner då att män som vuxit upp under tidsperioder och/eller i regioner med höga inkomstskillnader upplevde en lägre rörlighet. Således går det inte att utesluta att de senaste årtiondenas ökade inkomstskillnader kommer att ha betydelse för den intergenerationella rörligheten för årskullar födda under 1990-talet och senare. En föraning skulle kunna fås genom att studera huruvida familjebakgrundens betydelse förändrats för utfall som är möjliga att mäta vid en tidigare ålder, till exempel inom skolans område (se Holmlund, Sjögren och Öckert, 2018).

Det bör avslutningsvis noteras att vi i analyserna i denna rapport fokuserat på intergenerationell rörlighet i termer av arbetsinkomster. Samtidigt är det i termer av disponibla inkomster, vilka även påverkas av kapitalinkomster samt skatter och transfereringar, som inkomstskillnaderna i Sverige har ökat mest sedan 1990-talet. En viktig uppgift för framtida forskning är därför att komplettera våra resultat med motsvarande analyser baserade på bredare inkomstmått som inkluderar kapitalinkomster, samt mått som tar hänsyn till förändringar i skatte- och transfereringssystemen.

Referenser

- Aaronson, D., och B. Mazumder (2008). Intergenerational Economic Mobility in the United States, 1940 to 2000, *Journal of Human Resources*, 43(1).
- Abbiati, G., och C. Barone (2017). Is University Education Worth the Investment? The Expectations of Upper Secondary School Seniors and the Role of Family Background, *Rationality and Society*, 29(2), 113–159.
- Alan, S., T. Boneva, och S. Ertac (2015). Ever Failed, Try Again, Succeed Better: Results from a Randomized Educational Intervention on Grit, Working Papers 2015–009, Human Capital and Economic Opportunity Working Group.
- Almond, D., Edlund, L., och Palme, M. (2009). Chernobyl's subclinical legacy: prenatal exposure to radioactive fallout and school outcomes in Sweden. *Quarterly Journal of Economics*, 124(4), 1729–1772.
- Altonji, J. G., och Blank, R. M. (1999). Race and gender in the labor market. *Handbook of Labor Economics*, 3, 3143–3259.
- Atkinson, A. (1980). On Intergenerational Income Mobility in Britain, *Journal of Post Keynesian Economics*, 3(2), 194–218.
- Attanasio, O., och K. Kaufmann (2009). Educational Choices, Subjective Expectations, and Credit Constraints, NBER Working Papers 15087, National Bureau of Economic Research, Inc.
- Aydemir, A., Chen, W. H., och Corak, M. (2009). Intergenerational earnings mobility among the children of Canadian immigrants. *The Review of Economics and Statistics*, 91(2), 377–397.
- Bastian, J., och Micheltore, K. (2018). The Intergenerational Impact of the Earned Income Tax Credit on Education and Employment Outcomes. *Journal of Labor Economics*, forthcoming.
- Becker, G. S., och Toms, N. (1979). An equilibrium theory of the distribution of income and intergenerational mobility. *Journal of Political Economy*, 87(6), 1153–1189.
- Bertrand, M., och Mullainathan, S. (2004). Are Emily and Greg more employable than Lakisha and Jamal? A field experiment on labor market discrimination. *American Economic Review*, 94(4), 991–1013.

- Bhalotra, S., Karlsson, M., och Nilsson, T. (2017). Infant health and longevity: Evidence from a historical intervention in Sweden. *Journal of the European Economic Association*, 15(5), 1101–1157.
- Bingley, P., Cappellari, L., och Tatsiramos, K. (2017). Family, Community and Life-Cycle Earnings: Evidence from Siblings and Youth Peers. CESIFO Working paper.
- Bingley, P., Corak, M., och Westergård-Nielsen, N. (2012). Equality of opportunity and intergenerational transmission of employers. I: *From Parents to Children* (pp. 441–460). Russell Sage Foundation.
- Björklund, A., och Jäntti, M. (2009). Intergenerational income mobility and the role of family background. *Oxford handbook of economic inequality*, 491–521.
- Björklund, A., Jäntti, M., och Lindquist, M. J. (2009). Family background and income during the rise of the welfare state: brother correlations in income for Swedish men born 1932–1968. *Journal of Public Economics*, 93(5–6), 671–680.
- Björklund, A., och Jäntti, M. (2012). How important is family background for labor-economic outcomes? *Labour Economics*, 19(4), 465–474.
- Björklund, A., Jäntti, M., och Nybom, M. (2017). The Contribution of Early-life Versus Labour Market Factors to Intergenerational Income Persistence: A Comparison of the UK and Sweden. *The Economic Journal*, 127(605).
- Björklund, A., Lindahl, M., och Plug, E. (2006). The origins of intergenerational associations: Lessons from Swedish adoption data. *The Quarterly Journal of Economics*, 121(3), 999–1028.
- Björklund, A., Roine, J., och Waldenström, D. (2012). Intergenerational top income mobility in Sweden: Capitalist dynasties in the land of equal opportunity? *Journal of Public Economics*, 96(5–6), 474–484.
- Blanden, J., A. Goodman, P. Gregg, och S. Machin (2004). Changes in Intergenerational Mobility in Britain, in *Generational Income Mobility in North America and Europe*, pp. 122–46. Cambridge University Press.
- Blanden, J. (2013). Cross-country rankings in intergenerational mobility: a comparison of approaches from economics and sociology. *Journal of Economic Surveys*, 27(1), 38–73.
- Brandén, G. (2019). Does inequality reduce mobility? The Great Gatsby Curve and its mechanisms. IFAU Working Paper 2019:20.

- Bratu, C., och V. Bolotnyy, (2019). The intergenerational mobility of immigrants and the native-born: Evidence from Sweden. Discussion paper, mimeo, Uppsala universitet.
- Breen, R. (2004) *Social Mobility in Europe*. Oxford University Press.
- Breen, R., och J. O. Jonsson, (2005). Inequality of opportunity in comparative perspective: Recent research on educational attainment and social mobility. *Annual Review of Sociology*, 31, 223–243.
- Breen, R. och J.O. Jonsson. (2007) Explaining Change in Social Fluidity: Educational Equalization and Educational Expansion in Twentieth-Century Sweden. *American Journal of Sociology* 112(6), pp. 1775–1810.
- Breen, R., R. Luijkx, W. Müller och R. Pollak, (2009) Nonpersistent Inequality in Educational Attainment: Evidence from Eight European Countries, *American Journal of Sociology* 114(5), pp. 1475–1521.
- Breen, R., R. Luijkx, W. Müller och R. Pollak. (2010) Long-term Trends in Educational Inequality in Europe: Class Inequalities and Gender Differences, *European Sociological Review*, 26(1), pp 31–48
- Breen, R., Mood, C., och Jonsson, J. O. (2016). How much scope for a mobility paradox? The relationship between social and income mobility in Sweden. *Sociological Science*, 3, 39.
- Butikofer, A., Dalla-Zuanna, A., och Salvanes, K. G. (2017). Natural Resource Booms and Intergenerational Mobility, Unpublished manuscript, NHH Norway
- Butikofer, A., Løken, K. V., och Salvanes, K. G. (2018). Infant Health Care and Long-Term Outcomes. *Review of Economics and Statistics*, forthcoming
- Cáceres-Delpiano, J., E. Giolito, och S. Castillo (2018). Early Impacts of College Aid, *Economics of Education Review*
- Card, D., DiNardo, J. och Estes, E. (1998). The More Things Change: Immigrants and the Children of Immigrants in the 1940s, the 1970s, and the 1990s. NBER Working Paper 6519.
- Carlsson, M., och D. Rooth (2007). Evidence of ethnic discrimination in the Swedish labor market using experimental data. *Labour Economics*. 14. 716–729.
- Carneiro, P., och J. Heckman (2002). The Evidence on Credit Constraints in Post-secondary Schooling, *Economic Journal*, 112(482), 705–734.

- Cesarini, D., Lindqvist, E., Östling, R., och Wallace, B. (2016). Wealth, health, and child development: Evidence from administrative data on Swedish lottery players. *The Quarterly Journal of Economics*, 131(2), 687–738.
- Chadwick, L., och Solon, G. (2002). Intergenerational income mobility among daughters. *American Economic Review*, 92(1), 335–344.
- Chen, W. H., Ostrovsky, Y., och Piraino, P. (2017). Lifecycle variation, errors-in-variables bias and nonlinearities in intergenerational income transmission: New evidence from Canada. *Labour Economics*, 44, 1–12.
- Chetty, R., Hendren, N., Kline, P., Saez, E., och Turner, N. (2014a). Is the United States still a land of opportunity? Recent trends in intergenerational mobility. *American Economic Review*, 104(5), 141–47.
- Chetty, R., Hendren, N., Kline, P., och Saez, E. (2014b). Where is the land of opportunity? The geography of intergenerational mobility in the United States. *The Quarterly Journal of Economics*, 129(4), 1553–1623.
- Chetty, R., och N. Hendren (2016). The Impacts of Neighborhoods on Intergenerational Mobility I: Childhood Exposure Effects. NBER Working Papers 23001, National Bureau of Economic Research, Inc.
- Chetty, R., N. Hendren, och L. F. Katz (2016). The Effects of Exposure to Better Neighborhoods on Children: New Evidence from the Moving to Opportunity Experiment. *American Economic Review*, 106(4), 855–902.
- Chetty, R., Grusky, D., Hell, M., Hendren, N., Manduca, R., och Narang, J. (2017). The fading American dream: Trends in absolute income mobility since 1940. *Science*, 356(6336), 398–406.
- Clark, G. (2014). *The Son Also Rises: Surnames and the History of Social Mobility*. Princeton University Press.
- Corak, M. (2013). Income inequality, equality of opportunity, and intergenerational mobility. *Journal of Economic Perspectives*, 27(3), 79–102.
- Corak, M. (2017). Divided landscapes of economic opportunity: the Canadian geography of intergenerational income mobility. HCEO Working paper 2017- 043, University of Chicago.
- Corak, M., och Piraino, P. (2011). The intergenerational transmission of employers, *Journal of Labor Economics*, 29(1), 37–68.

- Cornelissen, T., C. Dustmann, A. Raute, och U. Schönberg (2018). Who benefits from universal child care? Estimating marginal returns to early child care attendance, *Journal of Political Economy*, forthcoming
- Cunha, F., och Heckman, J. (2007). The technology of skill formation. *American Economic Review*, 97(2), 31–47.
- Dahl, G., A. Kostol, och M. Mogstad (2014). Family Welfare Cultures, *Quarterly Journal of Economics*, 129(4): 1711–1752
- Darity, W. A., och Mason, P. L. (1998). Evidence on discrimination in employment: Codes of color, codes of gender. *Journal of Economic Perspectives*, 12(2), 63–90.
- Davis, J., och Mazumder, B. (2017). The decline in intergenerational mobility after 1980. Working paper, Federal Reserve Bank of Chicago
- Domeij, D., och Flodén, M. (2010). Inequality trends in Sweden 1978–2004. *Review of Economic Dynamics*, 13(1), 179–208.
- Durlauf, S., och Seshadri, A. (2017). Understanding the Great Gatsby Curve, in *NBER Macroeconomics Annual*, volume 32, NBER Chapters. National Bureau of Economic Research, Inc.
- Dustmann, C. (2008). Return migration, investment in children, and intergenerational mobility comparing sons of foreign-and native-born fathers. *Journal of Human Resources*, 43(2), 299–324.
- Elango, S., J. L. García, J. J. Heckman, och A. Hojman (2015). Early Childhood Education, Working Paper 21766, National Bureau of Economic Research.
- Erikson, R., och J. Goldthorpe (1992). *The Constant Flux: A Study of Class Mobility in Industrial Societies*. Oxford University Press, USA.
- Ermish, J., och M. Francesconi (2002). Intergenerational Mobility in Britain: New Evidence From the BHPS, In *Generational income mobility in North America and Europe*, Cambridge University Press: Cambridge.
- Esping-Andersen, G., I. Garfinkel, W.-J. Han, K. Magnuson, S. Wagner, och J. Waldfogel (2012). Child Care and School Performance in Denmark and the United States, *Children and Youth Services Review*, 34(3), 576–589.
- Fan, Yi, Junjian Yi och Junsen Zhang, (2018). The Great Gatsby Curve in China: Economic Transition, Inequality and Intergenerational Mobility, Unpublished manuscript.

- Freeman, R., Han, E., Madland, D., och Duke, B. V. (2015). How Does Declining Unionism Affect the American Middle Class and Intergenerational Mobility?, NBER Working paper No. w21638, National Bureau of Economic Research.
- Galor, O., och Zeira, J. (1993). Income distribution and macroeconomics. *The Review of Economic Studies*, 60(1), 35–52.
- Goldin, C., och Rouse, C. (2000). Orchestrating impartiality: The impact of "blind" auditions on female musicians. *American Economic Review*, 90(4), 715–741.
- Grönqvist, H., Nilsson, J. P., och Robling, P. O. (2019). Early lead exposure and outcomes in adulthood. Unpublished Working Paper.
- Güell, M., Pellizzari, M., Pica, G., och Rodríguez Mora, J. V. (2018). Correlating social mobility and economic outcomes. *Economic Journal*, forthcoming
- Hanushek, E. A., och L. Wößmann (2006). Does Educational Tracking Affect Performance and Inequality? Differences-in-Differences Evidence Across Countries, *Economic Journal*, 116(510), C63–C76.
- Havnes, T., och Mogstad, M. (2011). No child left behind: Subsidized child care and children's long-run outcomes. *American Economic Journal: Economic Policy*, 3(2), 97–129.
- Havnes, T., och M. Mogstad (2015). Is Universal Child Care Levelling the Playing Field? *Journal of Public Economics*, 127, 100–114.
- Heckman, J. J. (2007). The economics, technology, and neuroscience of human capability formation. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 104(33), 13250–13255.
- Heidrich, S. (2017). Intergenerational mobility in Sweden: a regional perspective. *Journal of Population Economics*, 30(4), 1241–1280.
- Hertz, T. (2007). Trends in the Intergenerational Elasticity of Family Income in the United States, *Industrial Relations*, 46(1), 22–50.
- Hertz, T., T. Jayasundera, P. Piraino, S. Selcuk, N. Smith, och A. Verashchagina (2008). The Inheritance of Educational Inequality: International Comparisons and Fifty-Year Trends, *B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 7(2), 1–48.

- Holmlund, H. (2008). Intergenerational Mobility and Assortative Mating: Effects of an Educational Reform, CEE Discussion paper 91, Centre for the Economics of Education.
- Holmlund, H. (2019). How much does marital sorting contribute to intergenerational socio-economic persistence? IFAU Working Paper 2019:21
- Holmlund, H., M. Lindahl, och E. Plug (2011). The Causal Effect of Parents' Schooling on Children's Schooling: A Comparison of Estimation Methods, *Journal of Economic Literature*, 49(3), 615–51.
- Holmlund, H., A. Sjögren, och B. Öckert (2019). Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan. Bilaga till Långtidsutredningen 2019, Finansdepartementet.
- Jenkins, S. (1987). Snapshots versus Movies: 'Lifecycle biases' and the Estimation of Intergenerational Earnings Inheritance, *European Economic Review*, 31(5), 1149–1158.
- Jerrim, J., Choi, Á., och Simancas, R. (2016). Two-Sample Two-Stage Least Squares (TSTSLS) estimates of earnings mobility: how consistent are they? *Survey Research Methods*, 10(2), pp. 85–102.
- Jonsson, J. O., D. Grusky, M. D. Carlo, R. Pollak, och M. C. Brinton (2009). Micro-class Mobility: Social Reproduction in Four Countries, *American Journal of Sociology*, 114(4), pp. 977–1036.
- Jonsson, J. O., Mood, C., och Bihagen, E. (2011). Poverty in Sweden 1991–2007. Change, dynamics, and intergenerational transmission of poverty during economic recession and growth. Working paper, Stockholms universitet.
- Jäntti, M., och Jenkins, S. P. (2015). Income mobility. In *Handbook of Income Distribution*, Vol. 2, pp. 807–935. Elsevier.
- Jäntti, M., Bratsberg, B., Røed, K., Raaum, O., Naylor, R., Österbacka, E., Björklund, A. och Eriksson, T. (2006). American Exceptionalism in a New Light: A Comparison of Intergenerational Earnings Mobility in the Nordic Countries, the United Kingdom and the United States. IZA DP No. 1938.
- Laliberté, J.-W. P. (2017). Long-term Contextual Effects in Education: Schools and Neighborhoods, Discussion paper, mimeo, University of Toronto.
- Landersø, R., och Heckman, J. J. (2017). The Scandinavian fantasy: The sources of intergenerational mobility in Denmark and the US. *The Scandinavian Journal of Economics*, 119(1), 178–230.

- Lang, K., och Lehmann, J. Y. K. (2012). Racial discrimination in the labor market: Theory and empirics. *Journal of Economic Literature*, 50(4), 959–1006.
- Lange, S., och M. von Werder (2017). Tracking and the Intergenerational Transmission of Education: Evidence from a Natural Experiment, *Economics of Education Review*, 61, 59–78.
- Lavecchia, A. M., Liu, H., och Oreopoulos, P. (2016). Behavioral Economics of Education: Progress and Possibilities. In *Handbook of the Economics of Education*, 5, pp. 1–74. Elsevier.
- Lee, C. I., och Solon, G. (2009). Trends in intergenerational income mobility. *The Review of Economics and Statistics*, 91(4), 766–772.
- Lefranc, A. (2018). Intergenerational Earnings Persistence and Economic Inequality in the Long Run: Evidence from French Cohorts, 1931–75. *Economica*.
- Levine, D. I., och B. Mazumder (2007). The Growing Importance of Family: Evidence from Brothers' Earnings, *Industrial Relations: A Journal of Economy and Society*, 46(1), 7–21.
- Lindahl, L. (2011). A comparison of family and neighborhood effects on grades, test scores, educational attainment and income – Evidence from Sweden, *Journal of Economic Inequality*, 9(2), 207–226.
- Lindahl, M., M. Palme, S. Sandgren Massih, och A. Sjögren (2015). Long-term Intergenerational Persistence of Human Capital: An Empirical Analysis of Four Generations, *Journal of Human Resources*, 50(1), 1–33.
- Lochner, L., och A. Monge-Naranjo (2012). Credit Constraints in Education, *Annual Review of Economics*, 4(1), 225–256.
- Long, J., och Ferrie, J. (2013). Intergenerational occupational mobility in Great Britain and the United States since 1850. *American Economic Review*, 103(4), 1109–37.
- Løken, K. V., Mogstad, M., och Wiswall, M. (2012). What linear estimators miss: The effects of family income on child outcomes. *American Economic Journal: Applied Economics*, 4(2), 1–35.
- Ludwinek, A., R. Anderson, D. Ahrendt, J.-M. Jungblut, och T. Leoncikas (2017). Social Mobility in the EU, Discussion Paper, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

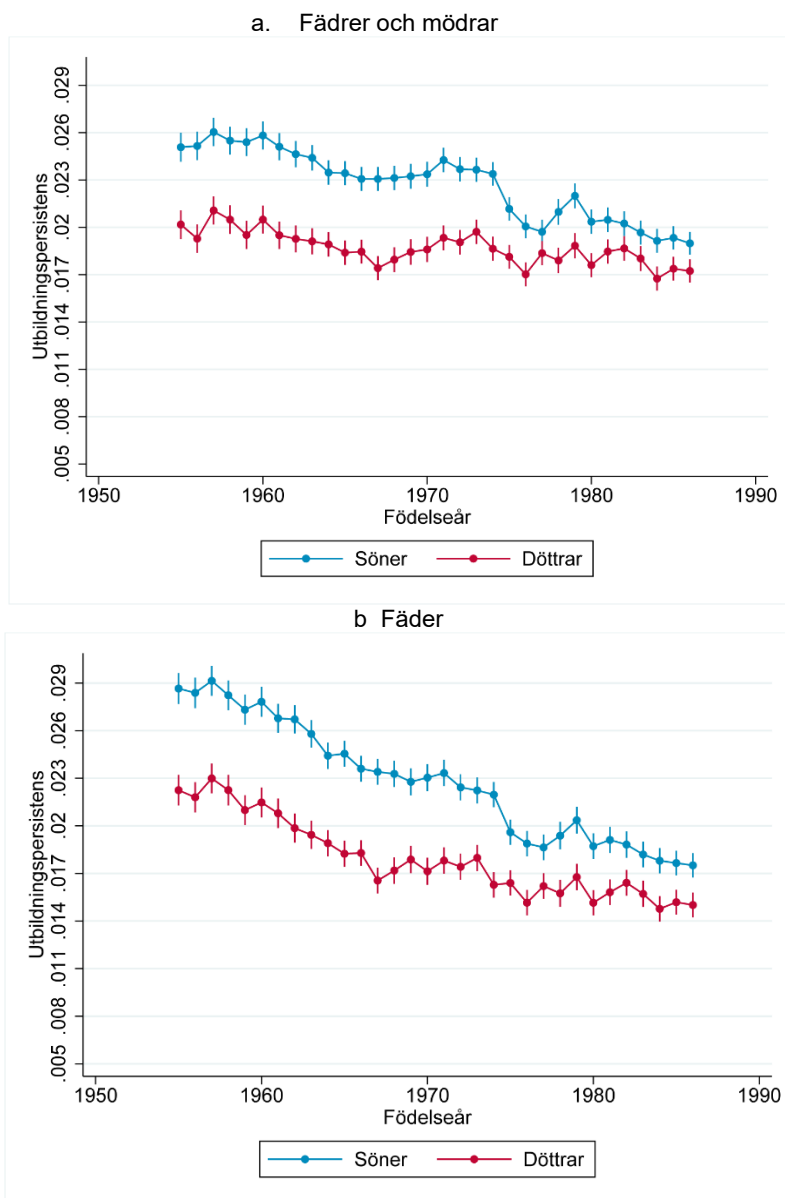
- Markussen, S., och Roed, K. (2017). Egalitarianism under Pressure: Toward Lower Economic Mobility in the Knowledge Economy? Working paper, Frisch Center
- Mazumder, B., och J. Davis (2017). The Decline in Intergenerational Mobility After 1980, Discussion paper, mimeo, Federal Reserve Bank of Chicago.
- Meghir, C., och M. Palme (2005). Educational Reform, Ability, and Family Background, *American Economic Review*, 95(1), 414–424.
- Modalsli, J. (2015). Intergenerational Mobility in Norway, 1865–2011, Discussion papers, Statistics Norway, Research Department.
- Murray, C., Clark, R., Mendolia, S., och Siminski, P. (2017). Direct Measures of Intergenerational Income Mobility for Australia. IZA Discussion Paper No. 11020
- Narayan, A., R. Van der Weide, A. Cojocaru, C. Lakner, S. Redaelli, D. Gerszon Mahler, R. G. N. Ramasubbaiah, och S. Thewissen (2018). *Fair Progress? Economic Mobility across Generations around the World*. Washington, DC: World Bank.
- Niknami, S. (2016). Intergenerational transmission of education among female immigrants. *Review of Economics of the Household*, 14(3), 715–744.
- Nicoletti, C., och J. Ermisch (2007). Intergenerational Earnings Mobility: Changes across Cohorts in Britain, *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 7(2), Article 9.
- Nilsen, Ø. A., Vaage, K., Aakvik, A., och Jacobsen, K. (2012). Intergenerational earnings mobility revisited: estimates based on lifetime earnings. *Scandinavian Journal of Economics*, 114(1), 1–23.
- Nybom, M., och J. Stuhler (2016). Heterogeneous income profiles and life-cycle bias in intergenerational mobility estimation. *Journal of Human Resources*, 51(1), 239–268.
- Nybom, M., och J. Stuhler (2017). Biases in Standard Measures of Intergenerational Income Dependence, *Journal of Human Resources*, 52(3), 800–825.
- Oreopoulos, P., och M. E. Page (2006). The Intergenerational Effects of Compulsory Schooling, *Journal of Labor Economics*, 24(4), 729–760.

- Pekkala, S., och Lucas, R. E. (2007). Differences across cohorts in Finnish intergenerational income mobility. *Industrial Relations: A Journal of Economy and Society*, 46(1), 81–111.
- Pekkarinen, T., Salvanes, K. G., och Sarvimäki, M. (2017). The Evolution of Social Mobility: Norway during the Twentieth Century. *The Scandinavian Journal of Economics*, 119(1), 5–33.
- Pekkarinen, T., R. Uusitalo, och S. Kerr (2009). School Tracking and Intergenerational Income Mobility: Evidence from the Finnish Comprehensive School Reform, *Journal of Public Economics*, 93(7–8), 965–973.
- Piraino, P. (2015). Intergenerational earnings mobility and equality of opportunity in South Africa. *World Development*, 67, 396–405.
- Raaum, O., B. Bratsberg, K. Roed, E. Österbacka, T. Eriksson, M. Jäntti, och R. Naylor, (2007). Marital Sorting, Household Labor Supply, and Intergenerational Earnings Mobility across Countries, *B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 7(2), Article 7.
- Rauh, C., och T. Boneva (2018). Parental Beliefs about Returns to Educational Investments The Later the Better?, *Journal of European Economic Association* 16(6), 1669–1711.
- Restuccia, D., och Urrutia, C. (2004). Intergenerational persistence of earnings: The role of early and college education. *American Economic Review*, 94(5), 1354–1378.
- Schnitzlein, D. D. (2016). A New Look at Intergenerational Mobility in Germany Compared to the U. S. *Review of Income and Wealth*, 62(4), 650–667.
- Shavit, Y., och H. Blossfeld (1993) *Persistent Inequality: Changing Educational Attainment in Thirteen Countries*. Westview Press.
- Solis, A. (2017). Credit Access and College Enrollment, *Journal of Political Economy*, 125(2), 562–622.
- Solon, G. (1999). Intergenerational Mobility in the Labor Market, in *Handbook of Labor Economics*, ed. by O. Ashenfelter, and D. Card, vol. 3A, chap. 29, pp. 1761–1800. Elsevier.
- Solon, G. (2004). A Model of Intergenerational Mobility Variation over Time and Place, *Generational Income Mobility in North America and Europe*, pp. 38–47.

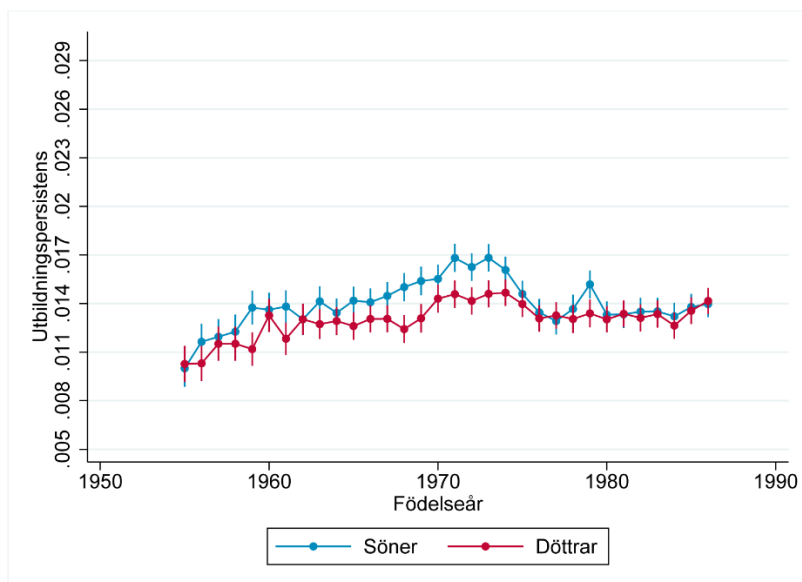
- Suoniemi, I. (2017). Intergenerational mobility and equal opportunity, evidence from Finland. Working paper 312, Labour Institute for Economic Research.
- Yuan, W. (2017). The Sins of the Fathers: Intergenerational Income Mobility in China. *Review of Income and Wealth*, 63(2), 219–233.

Bilaga

Figur A1. Föräldrars inkomstrang och utbildningslängd för söner och döttrar, födda 1955–1985

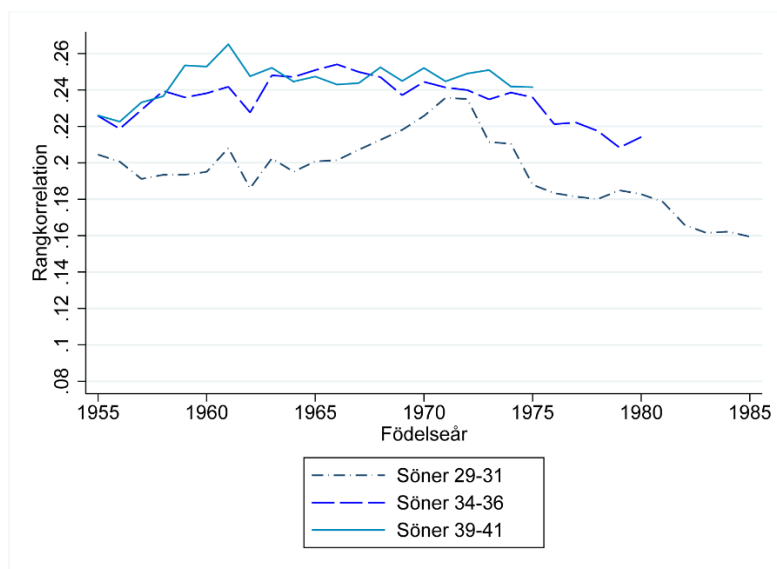
c Mödrar

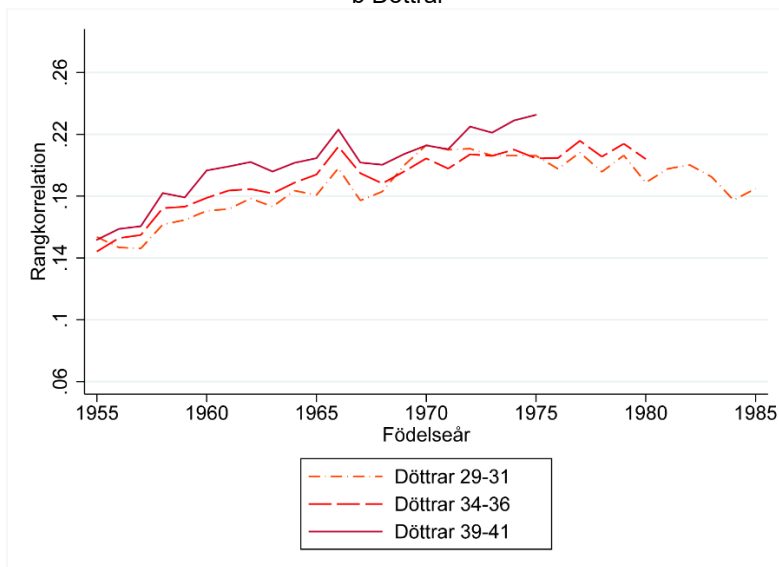
Not. Figuren visar sambanden mellan söners respektive döttrars utbildningslängd och föräldrars inkomstrang. Delfigur a visar sambandet mellan barnens utbildningslängd och föräldrarnas inkomstrang, separat för söner och döttrar. Delfigur b visar sambandet mellan barnens utbildningslängd och enbart fädernas inkomstrang, medan delfigur c visar motsvarande samband för enbart mödrarnas inkomstrang. De vertikala linjerna markerar 95-procentiga konfidensintervall. Standardfelen är klustrade på mödrarna

Figur A1 Intergenerationell rörlighet när inkomst observeras vid olika åldrar för söner respektive döttrar, födda 1955–1985

a. Söner

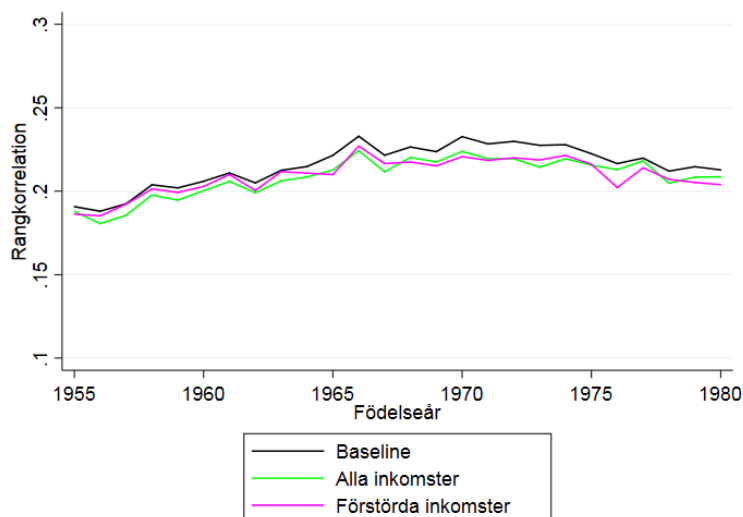

b Döttrar

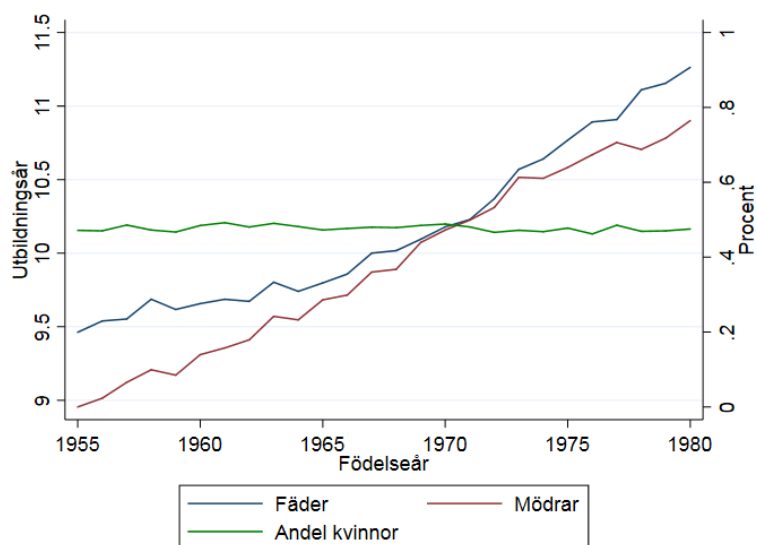
Not. Figuren visar sambanden mellan söners respektive döttrars inkomster när dessa mäts i olika åldersspann och föräldrars inkomst (genomsnittet av faderns och moderns separata inkomster), i termer av rangkorrelation. Högre värden på y-axeln indikerar lägre intergenerationell rörlighet, och vice versa. Delfigur a visar rangkorrelationen för söner när deras inkomstrang bestäms av inkomster observerade i åldern 29–31 (kortstreckad linje); 34–36 (långstreckad linje); samt 39–41 (heldragen linje). Delfigur b visar motsvarande rangkorrelationer för döttrarna. Föräldrarnas inkomster observeras mellan 52–58 års ålder.

Figur A2 Intergenerationell rörlighet med olika inkomstmått, personer födda 1955–1980

Not. Figuren visar rangkorrelationen vid olika restriktioner på inkomsterna. Den svarta linjen visar rangkorrelationen från huvudanalysen, medan den gröna linjen visar rangkorrelationen när vi lättar på restriktionen om att årsinkomsterna måste överstiga två prisbasbelopp och använder alla årsinkomster större än noll. Slutligen visar den rosa linjen rangkorrelationen när mönstret av saknade inkomstobservationer mellan 1968–1984 appliceras på samtliga observationsår, d.v.s. när vi tar bort inkomstobservationerna för följande år: 1986, 1989, 1991, 1994–1995, 1998, 2000–2001, 2003, 2006, 2008, 2011–2012 och 2015. Högre värden på y-axeln indikerar lägre intergenerationell rörlighet, och vice versa.

Figur A3 Föräldrarnas utbildningslängd och andel kvinnor bland personer med utländsk bakgrund, födda 1955–1980

Not. Figuren visar hur utbildningslängden förändrats över barnens födelseår för fäder och mödrar (blå respektive röd linje, vänster y-axel) till barn med utländsk bakgrund, samt andelen kvinnor (grön linje, höger y-axel) i gruppen med utländsk bakgrund.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med placering i Uppsala.

IFAU ska främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar. Uppdraget omfattar effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

I rapportserien presenteras såväl IFAU:s forskning som resultat av samarbeten med andra nationella och internationella forskningsorganisationer.

IFAU delar årligen ut bidrag till olika forskningsprojekt, vars resultat publiceras i rapportserien.

Rapporterna kan vara fristående eller publiceras tillsammans med ett Working paper.

Alla IFAU:s publikationer finns på www.ifau.se